Ålands landskapsregering

Dokumentnamn
Utlåtande

Brevnr
49

Ärendenr
ÅLR 2023/1005

Datum
7.2.2023

Hänvisning
Arbets- och näringsministeriets begäran om utlåtande 30.1.2023

Kontaktperson
Gustav Blomberg

Ålandsdelegationen
registratur@ambetsverket.fi

Finlands riksdag, grundlagsutskottet

Arbets- och näringsministeriet

Ärende

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till temporär lagstiftning om retroaktiv elpriskompensation samt om förlängning av betalningstiderna för elenergiräkningar

Arbets- och näringsministeriet begär den 30 januari 2023 utlåtande från Ålands landskapsregering gällande utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till temporär lagstiftning om retroaktiv elpriskompensation samt om förlängning av betalningstiderna för elenergiräkningar. Samtidigt har ministeriet även begärt utlåtande från Ålandsdelegationen med anledning av behörighetsfördelningen. Landshövdingen har efterhört landskapsregeringens intresse av att avge utlåtande till Ålandsdelegationen i ärendet den 31 januari 2023. Vidare har arbets- och näringsministeriet via e-post daterat den 1 februari 2023 klargjort behandlingstidtabellen så att propositionen kommer att behandlas i grundlagsutskottet den 10 februari 2023. Enligt meddelandet behöver utlåtandet vara inlämnat senast den 9 februari 2023 på förmiddagen. Ålandsdelegationen behandlar samma ärende den 8 februari 2023. Med anledning av ovanstående inlämnas därför detta utlåtande samtidigt både till Grundlagsutskottet, Arbets- och näringsministeriet och till Ålandsdelegationen.

Bakgrund

Statsrådet lämnade den 31 januari 2022 en proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär retroaktiv elpriskompensation, förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och temporärt stödjande av elbolagens likviditet. Dessutom föreslås det temporära ändringar i inkomstskattelagen, lagen om temporärt elstöd och lagen om Energimyndigheten.

Syftet med de föreslagna lagarna är att som en engångsföreteelse stödja konsumenter och detaljförsäljarnas övriga kunder med betalningen av höga elräkningar i en utmanande ekonomisk situation som orsakas av de exceptionellt höga elpriserna.

Eftersom den föreslagna retroaktiva elpriskompensationen är avsedd att användas som direkt hjälp vid betalningen av elräkningar, skiljer den sig från det temporära elstöd

(lag 1152/2022) som söks på basis av betalda elräkningar och från det hushållsavdrag (lag 1013/2022) som beviljas på basis av elenergiräkningar. Den föreslagna kompensationen av engångsnatur är avsedd att komplettera de temporära stödformer som redan finns.

Syftet med den föreslagna förlängning av betalningstiderna för elräkningar är att stödja hushållens och företagens förmåga att betala elräkningar som grundar sig på förbrukningen under vintermånaderna. Enligt propositionen uppskattas både elförbrukningen och elpriserna under vintern vara högre än under sommarmånaderna, varvid möjligheten till förlängda betalningstider är tänkt att jämna ut den ekonomiska börda som elräkningarna orsakar på årsnivå.

Det kan noteras att som en del av stödhelheten bereder riksregeringen även en separat stödmodell som motsvarar elpriskompensationen för bostadsaktiebolag, vars uppvärmning baserar sig på el och vars kostnader för el som används för uppvärmningen betalas av bostadsaktiebolaget. Avsikten är att det ska utfärdas en separat förordning av statsrådet om detta stöd.

Förslagets innehåll

Elpriskompensationens belopp ska basera sig på förbrukningen av elenergi under november och december 2022 och på slutförbrukarens pris på elenergi under november och december 2022 samt under januari 2023. Elpriskompensationen ska betalas för en period på fyra månader så att den månatligen är 50 procent av elenergiräkningen för den andel som överstiger självrisken på 90 euro, dock högst 700 euro per månad. Elpriskompensation ska kunna betalas till de slutförbrukare vars elenergipris enligt elförsäljningsavtalet har överstigit 10 cent per kilowattimme och till dem som har ett elförsäljningsavtal som baserar sig på börspriset. Enligt förslaget ska elpriskompensationen i regel betalas till slutförbrukarna i form av en kompensation som detaljförsäljaren av el gör i elenergiräkningen. Den retroaktiva elpriskompensationen ska betalas separat för varje eldriftsställe till de slutförbrukare till vilka en detaljförsäljare av el levererar elenergi direkt via en distributionsnätsinnehavares distributionsnät och vars elförsäljningsavtal har specificerats med personbeteckning. Således riktar sig kompensationen i huvudsak till hushållskunder, medan företag och sammanslutningar som bedriver verksamhet med FO-nummer faller utanför kompensationen.
När kompensationen gäller elavtal som har specificerats med personbeteckning, kommer kompensationen också att kunna riktas till sådana småföretagare, såsom lantbruksföretagare och enskilda näringsidkare, som inte är verksamma med FO-nummer. På motsvarande sätt kommer inte husbolag att omfattas av kompensationen

I propositionen föreslås även en förlängning av betalningstiderna för elräkningar för att stödja hushållens och företagens förmåga att betala sina elenergiräkningar. Detaljförsäljare av el ska på begäran av sin kund bevilja förlängd betalningstid för elenergiräkningar som hänför sig till den förbrukning av elenergi som uppkommit mellan den 1 januari 2023 och den 30 april 2023. Enligt förslaget ska konsumentkunder beviljas

förlängd betalningstid på högst 120 dagar från den ursprungliga förfallodagen för varje enskild räkning. Begäran om förlängd betalningstid ska framställas före förfallodagen för räkningen. För beviljandet av förlängd betalningstid får det inte tas ut kostnader och för den förlängda betalningstiden får det inte tas ut ränta. Näringsidkare ska beviljas en betalningstid på sammanlagt högst 60 dagar. Elbolaget ska av näringsidkaren ta ut en årlig ränta på 1,53 procent för den förlängda betalningstiden.

En förlängning av betalningstiderna innebär att detaljförsäljarna av el får sina fordringar med fördröjning. Eftersom detta kan leda till likviditetsbrist för försäljarna föreslås det att deras likviditet ska stödjas genom att de beviljas statsborgen som säkerhet för lån i banker eller arbetspensionsförsäkringsbolag som lyfts för att täcka likviditetsbehovet.

Den föreslagna modellen med engångsersättning inverkar inte på sänkningen av mervärdesskatten på el, elavdraget vid beskattningen eller Folkpensionsanstaltens elstöd som det beslutats om tidigare. Kompensationen av engångsnatur kompletterar dessa redan fastställda temporära stödformer.

Det föreslås att detaljförsäljare av el ska ersättas med medel ur statsbudgeten för den kompensation som betalats i form av avdrag i elenergiräkningarna. Regeringen har bestämt att kostnaderna för den retroaktiva elpriskompensationen kan uppgå till högst cirka 400 miljoner euro.

De föreslagna lagarna i propositionen avses träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 31 december 2023. Propositionen hänför sig till den första tilläggsbudgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Behörighetsfördelning

Enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) har Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om näringsverksamhet med vissa undantag. Bestämmelser om energi och elmarknad hör huvudsakligen till området för näringsverksamhet. Lagstiftningsbehörigheten när det gäller beskattning är delad. Enligt 18 § 5 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt samt närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter. Hela den övriga skattelagstiftningen är förbehållen rikets lagstiftningsorgan. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör bland annat enligt 27 § 36 punkten frågor som gäller skatter och avgifter, med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten. Riket har lagstiftningsbehörighet även till exempel i ärenden som gäller andra än i 27 § 41 punkten särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen för Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande

Enligt regeringens proposition hänför sig åtgärderna i propositionen till användningen av överintäkter som genereras av tillämpningen av det obligatoriska taket för marknadsintäkter samt solidaritetsbidrag enligt rådets förordning (EU) 2022/1854. I riksdagen behandlas också för närvarande regeringens proposition till riksdagen (RP 320/2022 rd) med förslag till lagstiftning om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen. Det är också landskapsregeringens bedömning att bägge regeringspropositioner med tillhörande lagförslag är sammankopplade där det gemensamma syftet är att ta in en del av elbolagens avkastning till staten och återföra den till elkonsumenterna. Ålands landskapsregering anför i sitt utlåtande daterat den 23 januari 2023 till riksdagen gällande regeringens proposition med förslag till lagstiftning om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen att den temporära vinstskatten inom elbranschen och branschen för fossila bränslen som riktas mot specifika näringar och deras avkastning är att beteckna som näringsskatt och således ska bedömas vara åländsk behörighet (Bilaga 1). Enligt landskapsregeringens bedömning uppfyller vinstskatterna samtliga de kriterier som hittills har angivits vid tolkningen av begreppet näringsskatt i självstyrelselagen. Denna bedömning delas också av Ålandsdelegationen i sitt utlåtande den 13 januari 2023 om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen (nro. 6/23, D 10 22 05 09). Trots detta anför Ålandsdelegationen slutligen i sitt utlåtande att utgående från EU-förordningen (och dess syften) talar helhetsbilden om att det inte i primärt är en fråga om hårdare näringsbeskattning inom en viss sektor, utan om användning av näringsskatterna för att nå EU-förordningens syften att mildra effekterna av Ukraina-krisen genom att tillfälligt insamla skattemedel för att användas till förmån för konsumenterna. Ålandsdelegationen bedömer således att de föreslagna vinstskatterna snarare anses vara att hänföra till rikets än landskapets lagstiftningsbehörighet.

Arbets- och näringsministeriet anför även i sin begäran om utlåtande till landskapsregeringen att aktuella lagförslag i regeringspropositionen hänför sig till användning av skatteintäkter under rådets förordning (EU) 2022/1854 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna.

Landskapsregeringen vill särskilt framföra i sammanhanget att en EU-rättsakts bakomliggande syfte inte huvudsakligen och ensamt bör beaktas i avgörandet av behörighetsfördelningen mellan Åland och riket. En av grundprinciperna i självstyrelsesystemet är nämligen att EU-rätten inte ska påverka den interna behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen mellan riksdagen och lagtinget inom EU-medlemsstaten Finland. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är, enligt 59 b § självstyrelselagen, lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som följer av självstyrelselagen. Enligt förarbetet till

nämnda lagrum anges att utgångspunkten är att medlemskapet i Europeiska unionen inte ska inverka på behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket (RP 18/2002 rd, s. 7).

Riket kan inte utöva den lagstiftningsmakt som riket ensamt har så att man genom den skulle ingripa innehållsmässigt i frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Avvikelser från självstyrelselagen enligt lagens 69 § kan inte göras på annat sätt än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. Åtgärderna i lagförslag 1 och 2 i regeringens proposition inverkar på näringsverksamheten för detaljförsäljare av el, vilken enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet.

Avslutande kommentarer

Sammanfattningsvis anser landskapsregeringen att behörighetsfördelningen för aktuella lagförslag både i regeringens proposition med förslag till lagstiftning om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen samt i regeringens proposition med förslag till temporär lagstiftning om retroaktiv elpriskompensation samt om förlängning av betalningstiderna för elenergiräkningar hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 5 och 22 punkterna självstyrelselagen då de rör till landskapet tillkommande näringsskatter samt reglerar näringsverksamhet med stödåtgärder. Lagstiftningsbehörigheten rörande lagförslagen bör rimligen följas åt eftersom syftet med lagförslagen, likt även arbets- och näringsministeriet poängterar, är nära sammankopplade där grunden finns i rådets förordning (EU) 2022/1854. Trots att frågan om lagstiftningsbehörighet vad gäller lagförslaget om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen samt lagstiftningsbehörigheten vad gäller förslag till temporär lagstiftning om retroaktiv elpriskompensation och om förlängning av betalningstiderna för elenergiräkningar teoretiskt är skilda frågor skulle det vara främmande för självstyrelsesystemet att den skatt som upptas för att finansiera stödåtgärder anses vara rikets behörighet medan eventuella stödåtgärder skulle anses vara landskapets behörighet och bekostas av självstyrelsen. Om respektive behörighetsbedömning utfaller på detta sätt kan en situation uppstå där berörda näringsidkare beskattas medan självstyrelsen väljer att inte vidta aktuella stödåtgärder som i slutändan avser komma elkonsumenterna till godo.

Om behörigheten för den tillfälliga näringsskatten på vinster för elbolag bedöms tillhöra rikets behörighet ska riket också ersätta de åländska elbolagen för deras kostnader för elpriskompensationen i enlighet med bestämmelserna om ersättning till elbolagen oavsett hur behörighetsfördelningen bedöms för lagförslagen om elpriskompensationen och förlängning av betalningstiderna. Ifall behörigheten för den tillfälliga näringskatten på vinster för elbolag tillfaller Åland lagstiftar Ålands lagting om vinstskatten och landskapets myndigheter kan bygga ett eget system. Det samma gäller lagförslagen om

elpriskompensationen och förlängningen av betalningstiderna; det vill säga om lagförslagen bedöms tillfalla Åland är det Ålands lagting som lagstiftar om åtgärderna och det är upp till landskapsmyndigheterna att välja hur systemet ska utformas. Konsekvensen om lagförslagen om elpriskompensation och förlängning av betalningstiderna anses tillhöra åländsk behörighet är att dessa lagförslag i nuvarande regeringsproposition inte blir tillämpliga på Åland.

Avslutningsvis vill Ålands landskapsregering informera att den 19 januari 2023 överlämnades lagförslag nr 13/2022-2023 om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen till Ålands lagting och om lagförslaget antas kommer behörighetsfrågan till denna del, i enlighet med 19 § självstyrelselagen, slutligt avgöras av behörigt organ (Bilaga 2).

Vice lantråd Harry Jansson

Byråchef Gustav Blomberg

BILAGOR

Bilaga 1 - Ålands landskapsregerings utlåtande daterat den 23 januari 2023 till riksdagen gällande regeringens proposition med förslag till lagstiftning om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen

Bilaga 2 - Lagförslag nr 13/2022-2023 om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen

Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Brevnr
UTLÅTANDE	11 F1
Ärendenr	Datum
ÅLR 2023/409	23.1.2023

Hänvisning
RP 320/2022 rd

Kontaktperson
Avdelningsjurist Sofia Higson

Riksdagens finansutskotts skattedelegation
Utskottskanslisekreterare
Sara Kuitunen
Sara.kuitunen@eduskunta.fi

Ärende

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen

Riksdagens finansutskotts skattedelegation har den 12 januari 2023 begärt landskapsregeringens sakkunnigyttrande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om temporära vinstskatter inom elbranschen och branschen för fossila bränslen (RP 320/2022 rd). I propositionen föreslås det att det stiftas en lag om tillfälliga vinstskatter inom elmarknaden och branschen för fossila bränslen samt att lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet ändras. Bakgrunden till förslaget är rådets förordning (EU) 2022/1854 om nödåtgärder i samband med höga energipriser samt de riktlinjer som regeringen fastställde vid budgetförhandlingarna hösten 2022.

Ålands landskapsregering lämnade den 14 december 2022 ett utlåtande till finansministeriet gällande samma lagförslag. I utlåtandet konstaterade landskapsregeringen att den temporära vinstskatten inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen faller under lagtingets lagstiftningsbehörighet, varför lagen inte blir tillämplig på Åland. På uppmaning av landskapsregeringen begärde Finansministeriet Ålandsdelegationens utlåtande gällande behörighetsfördelningen. Ålandsdelegationen lämnade sitt utlåtande den 16 januari 2023 efter att propositionen lämnats till riksdagen.

Lagstiftningsbehörighet

Bestämmelser om energi och elmarknad hör huvudsakligen till området för näringsverksamhet, som enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Den reglering som ingår i EU-förordningen, och som föranlett beredningen av den ovannämnda propositionen i riket, är dock snarare att betrakta som skattelagstiftning än lagstiftning om elmarknaden.
Lagstiftningsbehörigheten när det gäller beskattning är delad. Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har lagtinget behörighet att lagstifta bland annat om landskapet tillkommande näringsskatter.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen drar slutsatsen, utgående från refererade utlåtanden, att de tillfälliga vinstskatterna i den utformning de har i propositionen är att anse som i självstyrelselagen avsedda näringsskatter. Dock menar delegationen att de föreslagna skatterna föranleds av EU-förordningen, och därmed utgör en del av en större helhet med avsikt att åtgärda de anmärkningsvärt höga vinster som vissa aktörer på energimarknaden har till följd av exceptionellt höga priser samt särskilt att lindra konsekvenserna för konsumenterna av de exceptionellt höga energipriserna. Det i sin tur leder fram till helhetsbilden att det inte i första hand är en fråga om ”hårdare näringsbeskattning” inom en viss sektor, utan om användning av näringsskatterna för att nå EU-förordningens syften att mildra effekterna av Ukraina-krisen genom att tillfälligt insamla skattemedel enligt jämförbara rättsregler att användas till förmån för konsumenterna.

Med beaktande av denna bakomliggande utgångspunkt anser Ålandsdelegationen att det finns juridiska grunder att anse att de tidigare anförda utlåtandena inte ger ett entydigt svar i förhållande till behörighetsfrågan, utan att det i detta fall närmast kan vara fråga om rikets behörighet. Ålandsdelegationens slutsats blir därmed att man i första hand ska bedöma frågeställningen utgående från den föreliggande EU-förordningen och dess syften, vilket innebär att de föreslagna vinstskatterna snarare ska anses vara att hänföra till rikets än landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregeringens synpunkter

Landskapsregeringen konstaterar för det första att behörigheten för de föreslagna vinstskatterna inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen ska anses tillkomma lagtinget på grund av att de är en näringsskatt. De föreslagna vinstskatterna är uttryckligen skatt på avkastningen, det är också tydligt att de ska tillämpas utöver den vanliga inkomstskatten. Syftet är således att tillfälligt beskatta företag inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen hårdare än normalt. Avsikten är inte att skatten ska vältras över på elkonsumenterna. Tanken är snarare den motsatta, dels att skapa incitament för företagen att ta ut en lägre avkastning, dels att ta in en del av avkastningen till staten i syfte att återföra den till konsumenterna. Enligt landskapsregeringens bedömning uppfyller vinstskatterna samtliga de kriterier som hittills har angivits vid tolkningen av begreppet näringsskatt i självstyrelselagen. Denna bedömning delas också av Ålandsdelegationen i dess utlåtande över propositionen.

För det andra anför landskapsregeringen att EU-förordningens bakomliggande syfte inte ska beaktas i avgörandet av behörighetsfördelningen. En av grundprinciperna i självstyrelsesystemet är att EU-rätten inte ska påverka den interna behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen mellan riksdagen och lagtinget inom EU-medlemsstaten Finland. lag När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är, enligt 59 b § självstyrelselagen,

lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som följer av denna. Enligt förarbetet till nämnda lagrum anges att utgångspunkten är att medlemskapet i Europeiska unionen inte ska inverka på behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket (RP 18/2002 rd, s. 7). Behörighetsfördelningen inom en medlemsstat skyddas även genom artikel 4.2 i EU-fördraget.

Ett lagförslags syfte har tidigare inte tillmätts betydelse i samband med prövning av lagstiftningsbehörigheten. Det framgår i fråga om produktionsstödet för el, vilket Ålandsdelegationen lämnade sitt utlåtande över i Ålandsdelegationens utlåtande över landskapslag om produktionsstöd för el (nr. 31/11). I det fallet bedömdes lagstiftningsbehörigheten utgående från formen för regleringen. Producenter av el från förnybara källor stöddes tidigare genom lagstiftning om punktskatter (acciser), vilka hör till rikets lagstiftningsbehörighet. I och med att stödet i form av återbäring av accis upphörde, beslöt landskapsregeringen att föreslå egna åtgärder för att stöda producenter av el från förnybara källor. Trots att det bakomliggande syftet var detsamma i bägge lagstiftningar, bedömdes det åländska produktionsstödet å ena sidan höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och återbäringen av accis å andra sidan höra till rikets lagstiftningsbehörighet. Motsvarande slutsats kan också dras när det gäller den tidigare avfallsskattelagen (FFS 495/1996) som Ålandsdelegationen också refererar till i sitt nu aktuella utlåtande. I sitt utlåtande över avfallsskattelagen konstateras att avfallsskatten är en skatt som enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet, även om skälet för införandet var miljömässiga orsaker.

För det tredje anser landskapsregeringen, om EU-förordningens bakomliggande syfte trots allt ska beaktas, att de föreslagna vinstskatterna ändå ska tillkomma lagtingets lagstiftningsbehörighet på grund av att bestämmelserna om vinstskatter hör till området för marknadsreglering. Bestämmelser om energi och elmarknad hör huvudsakligen till området för näringsverksamhet, som enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapets lagstiftningsbehörighet. I sitt utlåtande redogör Ålandsdelegationen inte för den rättsliga norm i självstyrelselagen som medför att de föreslagna vinstskatterna faller inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt landskapsregeringen omfattar den nu aktuella EU-förordningen ett flertal åtgärder som medlemsstaterna har att genomföra och förordningen har därför flera syften än de Ålandsdelegationen har beaktat. Av rikets proposition framgår tydligt att skyldigheten att införa ett intäktstak och ett solidaritetsbidrag, som i riket har tolkats som en vinstskatt, syftar till att minska verksamheternas oproportionerligt stora vinster. Intäktstaket och solidaritetsbidraget motiveras med att en del företag i branschen har gjort extra stora vinster på grund av den pågående energikrisen (RP 320/2022 rd, s. 8). I ljuset av detta syfte står det klart att den föreslagna näringsskatten är ägnad att beskatta en näring särskilt hårt och reglera en viss marknad; områden som tillkommer lagtingets lagstiftningsbehörighet.

Avslutande kommentarer

Enligt Ålandsdelegationen är de föreslagna vinstskatterna att betrakta som näringsskatter men ändå bedöms de falla under rikets lagstiftningsbehörighet. I det sammanhanget är det värt att påpeka att avvikelser från självstyrelselagen enligt lagens 69 § inte kan göras på annat sätt än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. Landskapsregeringen anser således fortsättningsvis att lagstiftning om temporära vinstskatter inom elbranschen och branschen för fossila bränslen är att betrakta som näringsskatter som enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Avslutningsvis vill landskapsregeringen upplysa Riksdagens finansutskotts skattedelegation om att ett lagförslag i forma av en så kallad blankettlag om temporära vinstskatter inom elbranschen och branschen för fossila bränslen 19.1.2023 inlämnats till Ålands lagting.

Minister Roger Höglund

Avdelningsjurist Sofia Higson

Ålands landskapsregering

LAGFÖRSLAG nr 13/2022–2023
Datum
2023-01-19

Till Ålands lagting

Tillfällig skatt på vinster inom elbranschen

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att det stiftas en landskapslag om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen. Förslaget innebär att EU-förordningen om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna genomförs på motsvarande sätt som i riket.

Enligt förslaget införs en tillfällig skatt på 30 procent som gäller elföretags vinster under skatteåret 2023. Skatten tas ut utöver den inkomstskatt som betalas på företagens vinster och är inte avdragsgill i inkomstbeskattningen. Skattskyldiga är företag som producerar el och företag som säljer el antingen direkt till slutförbrukarna eller för återförsäljning. Skattskyldigheten omfattar inte ringa elaffärsverksamhet eller sådana detaljförsäljare av el som inte hör till en koncern med elproduktion och som inte har innehav i företag som bedriver elproduktion, om innehavet ger företaget rätt att köpa el till ett lägre pris. Skatten gäller det resultat av elaffärsverksamheten som överstiger en intäkt på tio procent beräknat på beloppet av det egna kapital som är bundet i elaffärsverksamheten. Med resultatet av elaffärsverksamheten avses skillnaden mellan de skattepliktiga inkomster och avdragsgilla utgifter samt övriga avdragsgilla poster som periodiserats till elaffärsverksamhetens skatteår. Inkomster som ett elföretags eventuella fasta driftställe utanför Åland har genererat ska inte beaktas i resultatet av elaffärsverksamheten.

Genom förslaget införs också en tillfällig skatt på 33 procent som gäller vinster under skatteåret 2023 för företag inom sektorn för fossila bränslen. Skattskyldiga är företag vars omsättning till mer än 75 procent har genererats av utvinning av råolja, utvinning av naturgas, framställning av raffinerade oljeprodukter av råolja eller tillverkning av stenkolsprodukter.

De tillfälliga skatterna uppbärs till landskapet och tas ut i efterhand under 2024. Avsikten är att överföra uppbörden till Skatteförvaltningen genom överenskommelseförordning.

Den föreslagna lagen är avsedd att tillämpas vid beskattningen för skatteåret 2023, men beroende på när den skattskyldiges räkenskapsperiod slutar kan den i stället i vissa fall tillämpas vid beskattningen för 2024. Den bör därför träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

Huvudsakligt innehåll 1
Allmän motivering 3
1. Bakgrund 3
2. EU-förordningen 4
2.1 EU-förordningens mål 4
2.2. Tak för marknadsintäkter 4
2.3 Tillfälligt solidaritetsbidrag 6
3. Åtgärder i riket med anledning av EU-förordningen 6
3.1 Allmänt 6
3.2 Skatt på vinster inom elbranschen 7
3.3 Skatt på vinster inom sektorn för fossila bränslen 9
3.4 Beskattningsförfarande 10
4. Lagstiftningsbehörigheten 10
4.1 Inledning 10
4.2 Begreppet näringsskatt vid självstyrelselagens tillkomst 10
4.3 Högsta domstolens ställningstaganden 11
4.4 Grundlagsutskottets ställningstaganden 12
4.5 Ålandsdelegationens utlåtande över den aktuella propositionen 13
4.6 Lagstiftning om produktionsstöd för förnybar el 14
4.7 Behörigheten att tolka självstyrelselagen 15
4.8 Skatt på vinster inom elbranschen – slutsats 15
5. Behov av ändring och landskapsregeringens förslag 16
6. Förslagets konsekvenser 17
7. Beredning och ikraftträdande 19
Detaljmotivering 20
1. Landskapslag om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen 20
Lagtext 22
L A N D S K A P S L A G om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen 22
Bilaga: lagtexten enligt RP 320/2022 24
L A G om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen 24

Allmän motivering

1. Bakgrund

Rysslands invasion av Ukraina och agerande på energimarknaden har kraftigt ändrat förutsättningarna för den europeiska energimarknaden. För att hantera de hastigt ökande energipriserna och de stora svängningarna på elmarknaden enades Europeiska unionens råd den 30 september 2022 om en rad förslag som beslutades genom förordning (EU) 2022/1854 av den 6 oktober 2022 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna (nedan EU-förordningen). Förordningen består bland annat av förslag för att minska elkonsumtionen i EU, att införa ett tak för marknadsintäkter på elproducenter (nedan taket för marknadsintäkter eller intäktstaket) samt att införa ett så kallat solidaritetsbidrag som ska betalas av företag inom den fossila sektorn. Medel från intäktstaket och solidaritetsbidraget ska användas av medlemsstaterna bland annat för ekonomiska stödåtgärder till energislutkunder.

Även om rådets förordningar i sig är direkt tillämpliga på nationell nivå innehåller EU-förordningen sådana helheter som på grund av sina särdrag kräver särskilda nationella genomförandeåtgärder. Både taket för marknadsintäkter och solidaritetsbidraget har av regeringen i riket bedömts vara skatter. Enligt den vedertagna definitionen är skatt en betalning som inte är en ersättning eller ett vederlag för förmåner eller tjänster som det allmänna ger den betalningsskyldige och som kännetecknas av finansiering av statliga utgifter. Solidaritetsavgiften gäller överskottet från verksamheten inom olje-, gas-, stenkol- och raffinaderibranschen. Dess beräkningsgrund utgörs av beskattningsbara vinster som fastställs enligt de nationella samfundsskattereglerna. Det bedöms att det trots benämningen klart är frågan om en skatt. Intäktstaket gäller de kraftverk som producerar el och som har dragit nytta av att marknadspriset på el har stigit på den europeiska elmarknaden trots att deras egna produktionskostnader för el inte har stigit. Också detta bedöms vara en åtgärd av skattenatur genom vilken den marknadsintäkt som överskrider intäktstaket överförs till staten. Syftet med intäktstaket och solidaritetsbidraget är att överföra medel till staten, medel som sedan ska kanaliseras till stödåtgärder som kompenserar det höga energipriset.

Intäktstaket och solidaritetsbidraget i EU-förordningen ska således bedömas med avseende på 81 § 1 mom. i grundlagen (FFS 731/1999). Enligt den utfärdas bestämmelser om statsskatt genom lag, som ska innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis ska en skattelag tydligt ange skattskyldighetens omfattning. Bestämmelserna i lagen ska också vara så exakta att de tillämpande myndigheternas prövning vid påförande av skatt är bunden[1]. Detta krav på nationellt genomförande kan inte åsidosättas genom en EU-förordning, trots att förordningen är direkt tillämplig rätt i medlemsstaterna och unionsrätten har företräde framför medlemsstaternas nationella lagstiftning. Bestämmelserna om ett intäktstak och ett solidaritetsbidrag är av allmän karaktär, de innehåller valfria åtgärder för medlemsstaterna och ger dem i många avseenden nationellt handlingsutrymme. De bedöms inte uppfylla de villkor för reglering av statsskatt som ställs i 81 § 1 mom. i grundlagen. Därför förutsätter det genomförandet av EU-förordningen mer detaljerade nationella bestämmelser på lagnivå.

Den vedertagna tolkningen är att samma krav som ställs på reglering av statsskatt även gäller för skatt till landskapet.

[1] Se GrUU 67/2002, s. 3/II, GrUU 3/2003, s. 2/I

2. EU-förordningen

2.1 EU-förordningens mål

Syftet med EU-förordningen är att minska elförbrukningen inom EU och de negativa effekter som de höga energipriserna har på konsumenterna. Det rådande marknadsläget bedöms medföra särskilda utmaningar för utsatta personer och låginkomsttagare, men samtidigt också för hushåll och företag med medelstora inkomster. Dessutom påskyndar de höga energipriserna inflationen och orsakar betydande utgifter i och med nödvändiga stödåtgärder inom den offentliga sektorn. Genom EU-förordningen strävar man också efter att ta itu med de påfallande höga intäkter som i nuläget uppstår för vissa energimarknadsaktörer, och som inte beror på företagens egna extra insatser eller investeringar samt att omfördela dessa intäkter till förmån för konsumenter med hög energiförbrukning.

Som tidigare nämnts innehåller EU-förordningen bland annat en skyldighet för medlemsstaterna att införa ett tak för marknadsintäkter för producenter av vissa elproduktionsformer samt ett tillfälligt solidaritetsbidrag för företag som producerar och förädlar fossila bränslen för att minska de överstora vinster som företagen får. Intäktstaket och solidaritetsbidrag motiveras med att en del av företagen i branschen har fått extra vinster från den pågående energikrisen. Vinsterna har överskridit de intäkter som företagen skulle ha kunnat förvänta sig under normala förhållanden, om det oförutsedda läget på energimarknaden till följd av krisen i Ukraina inte hade uppstått.

2.2. Tak för marknadsintäkter

Enligt EU-förordningen är den övre gränsen för marknadsintäkten från elproduktion 180 euro per megawattimme, vilket motsvarar 18 cent per kilowattimme. Intäktstaket har satts på en högre nivå än marknadsaktörernas skäliga förväntningar på det genomsnittliga priset på el vid tidpunkten för den högsta efterfrågan före stegringen av energipriserna. För att säkerställa att den övre gränsen för marknadsintäkterna inte står i konflikt med den ursprungliga bedömningen av investeringarnas lönsamhet, har dessutom en marginal som investerarna rimligen kunde ha förväntat sig lämnats i intäktstaket.

Intäktstaket tillämpas på marknadsintäkter från försäljning av el som producerats från följande källor: vindenergi, solenergi, geotermisk energi, vattenkraft utan vattenmagasin, biomassabränsle förutom biometan, avfall, kärnenergi, brunkol, råpetroleumprodukter och torv. Intäktstaket tillämpas inte på sådan teknik som har höga marginalkostnader relaterade till priset på det bränsle som används för elproduktionen, såsom gas- och stenkolskraftverk.

Intäktstaket tillämpas inte heller på demonstrationsprojekt eller på elproducenter vars inkomster per megawattimme producerad el redan har begränsats till följd av tidigare statliga eller offentliga åtgärder. Det kan till exempel röra sig om inmatningstariffer eller dubbelriktade avtal om prisskillnad eller sådana regleringsåtgärder som vidtagits av myndigheterna med syfte att överföra inkomster direkt till kunder.

Från tillämpningsområdet för intäktstaket kan genom beslut av en medlemsstat också undantas

- el som produceras i elproduktionsanläggningar med en kapacitet på högst 1 megawatt
- el som produceras i hybridkraftverk som även använder konventionella energikällor, om tillämpningen av intäktstaket medför risk för ökade koldioxidutsläpp och minskad produktion av förnybar energi
- intäkter från försäljning av el på marknaden för balansenergi och från ersättning för omdirigering och motköp.

Intäktstaket gäller elproducenternas realiserade marknadsintäkter på alla elmarknader, inklusive dagenföre-, intradags- och balansmarknaden samt reservmarknaden för stamnätsinnehavare.

Intäktsstaket gäller inte marknadsintäkter som understiger taket på grund av någon skyldighet, såsom ett avtal om anskaffning av förnybar el eller någon annan avtalsförpliktelse såsom prisskydd. Medlemsstaten ska besluta om intäktstaket ska tillämpas i samband med eller efter avräkningen för energiutbytet. I och med möjligheten till flexibilitet kan en medlemsstat således på förhand finansiera stödåtgärder för slutkunder och senare ta in marknadsintäkter.

Medlemsstaterna får också besluta att intäktstaket endast ska tillämpas på 90 procent av de marknadsintäkter som överstiger taket, så att elproducenterna får behålla 10 procent av de överstigande intäkterna.

Medlemsstaterna ska införa effektiva åtgärder för att förhindra att producentens skyldigheter kringgås. De ska särskilt se till att intäktstaket tillämpas effektivt när producenterna kontrolleras eller delvis ägs av ett annat företag, särskilt när de ingår i ett vertikalt integrerat företag.

I artikel 8 i EU-förordningen tillåts också nationella krisåtgärder som kan behövas eftersom sammanställningen av produktionen av el och kostnadsstrukturen varierar mellan olika medlemsstater. Enligt artikeln får medlemsstaterna

a) bibehålla eller införa åtgärder som begränsar marknadsintäkterna mer än det föreskrivna intäktstaket, inbegripet möjligheten att skilja mellan olika tekniker, och marknadsintäkterna för andra marknadsaktörer, inbegripet dem som bedriver elhandel,
b) för leveranssäkerheten fastställa ett högre tak för marknadsintäkter för producenter vars investerings- och driftskostnader överstiger 180euro,
c) behålla eller införa nationella åtgärder för att begränsa också marknadsintäkterna för elproducenter som producerar el från andra än de angivna källorna,
d) fastställa ett särskilt intäktstak för försäljning av el som produceras med stenkol,
e) tillämpa ett tak för marknadsintäkterna också på vattenkraftverk med reglerbar förmåga, eller bibehålla eller införa åtgärder för att ytterligare begränsa deras marknadsintäkter, inbegripet möjligheten att skilja mellan olika tekniker.

De nationella åtgärderna ska dock vara proportionella och icke-diskriminerande, de får inte snedvrida investeringssignaler eller grossistmarknadens funktion och i synnerhet inte påverka prioritetsordningen och prisbildningen på grossistmarknaderna.

I EU-förordningen ingår en allmän skyldighet att informera producenterna, förmedlarna och de berörda marknadsaktörerna så att medlemsstaten får de uppgifter som behövs för att genomföra intäktstaket.

EU-förordningen innehåller bestämmelser om hur de överskottsintäkter som influtit vid tillämpningen av intäktstaket ska användas till förmån för slutförbrukarna av el i syfte att mildra kostnadseffekterna av de höga elpriserna. Dessutom innehåller förordningen bestämmelser om fördelningen av överskottsintäkterna mellan de olika medlemsländerna i en situation där en medlemsstats nettoberoende av importen av el är minst 100 procent. I sådana fall ska ett avtal om fördelning av överskottsintäkterna ingås mellan den importerande medlemsstaten och den största exporterande medlemsstaten.

Reglerna om ett tak för marknadsintäkter och om nationella krisåtgärder ska tillämpas från den 1 december 2022 till den 30 juni 2023.

2.3 Tillfälligt solidaritetsbidrag

Enligt EU-förordningen ska ett tillfälligt solidaritetsbidrag tillämpas för unionsföretag och fasta driftsställen med verksamhet inom råpetroleum-, naturgas-, stenkol- och raffinaderisektorerna. Enligt definitionen avses företag och driftsställen som genererar minst 75 procent av sin omsättning från ekonomisk verksamhet inom utvinning, gruvdrift, raffinering av olja eller framställning av stenkolsprodukter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006. Tillämpningen inbegriper också sådana som ingår i en konsoliderad koncern enbart för skatteändamål.

Med ett unionsföretag avses ett företag som är etablerat i en medlemsstat och enligt den medlemsstatens skattelagstiftning anses vara skatterättsligt hemmahörande i den medlemsstaten, och som i enlighet med ett dubbelbeskattningsavtal som ingåtts med en tredjestat inte anses vara skatterättsligt hemmahörande utanför unionen. Med fast driftställe avses en stadigvarande plats för affärsverksamhet belägen i en medlemsstat, från vilken ett i en annan stat beläget bolags affärsverksamhet helt eller delvis bedrivs, såvida vinsten från denna plats för affärsverksamhet beskattas i den medlemsstat där driftstället är beläget.

Solidaritetsbidraget ska beräknas på sådan beskattningsbar vinst för företag som bestäms enligt nationella skattebestämmelser, och som under skatteåret 2022 och/eller 2023 är mer än 20 procent större än den genomsnittliga beskattningsbara vinsten för de fyra räkenskapsperioder som inleds den 1 januari 2018 eller senare. Om de genomsnittliga beskattningsbara vinsterna under dessa fyra räkenskapsår är negativa, ska de genomsnittliga beskattningsbara vinsterna vara noll vid beräkningen av solidaritetsbidraget. Solidaritetsbidraget ska fastställas till minst 33 procent av den överskjutande vinst som bestämts på ovannämnda sätt. Bidraget ska tas ut utöver de ordinarie skatter som tillämpas med stöd av den nationella lagstiftningen, i det här fallet samfundsskatten.

Intäkterna från solidaritetsbidraget ska användas till olika nationella stödåtgärder för att lindra effekterna av de höga energipriserna, minska energiförbrukningen eller uppmuntra till investeringar i förnybar energi. De ska också användas så att de i tillräckligt god tid är effektiva.

I stället för det tillfälliga solidaritetsbidrag som fastställs i EU-förordningen kan medlemsstaten tillämpa motsvarande nationella åtgärder. De ska dock ha liknande mål och omfattas av liknande regler som solidaritetsbidraget, samt generera jämförbara eller högre intäkter än solidaritetsbidraget. Sådana åtgärder ska antas och offentliggöras inom samma tidsfrist som solidaritetsbidraget enligt förordningen.

Medlemsstaterna skulle anta och offentliggöra åtgärder för genomförande av det tillfälliga solidaritetsbidraget senast den 31 december 2022. Samtidigt ska kommissionen underrättas om vilken skatteperiod avgiften gäller. Användningen av de influtna medlen bör rapporteras inom en månad från det att intäkterna har samlats in i enlighet med nationell lagstiftning.

3. Åtgärder i riket med anledning av EU-förordningen

3.1 Allmänt

I en proposition[2] som lämnades till riksdagen strax innan årsskiftet föreslås att det stiftas en lag om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen. Syftet med propositionen är att genomföra de tillfälliga skatteåtgärder som EU-förordningen förutsätter på ett sätt som beaktar särdragen hos den finska energimarknaden utan att orsaka störningar på elmarknaden och i investeringarna och som behandlar aktörerna i branschen

[2] RP 320/2022

så jämlikt som möjligt. Målet är också att åtgärderna ska vara administrativt genomförbara, i synnerhet med beaktande av att de åtgärder som EU-förordningen förutsätter är brådskande och ska göras på kort tid.

Samtidigt är syftet med propositionen att minska elföretagens vinster till staten genom en skatt av engångsnatur i en situation där elbranschen gör betydande vinster samtidigt som höjningen av elpriset har lett till att hushållens ekonomiska situation försämrats. Genom propositionen uppfylls också målsättningen från budgetförhandlingarna hösten 2022 om att det ska beredas lagstiftning om beskattning av elproducenters windfall-vinster.

I propositionen föreslås att det införs tillfällig skatt på vinster för elföretag och sektorn för fossila bränslen. När det gäller elföretag är det fråga om en nationell krisåtgärd enligt artikel 8 i EU-förordningen och när det gäller företag som är verksamma inom sektorn för fossila bränslen om en nationell åtgärd som motsvarar solidaritetsbidraget enligt artikel 14.1 i förordningen.

Det föreslås att intäktstaket för elproduktion enligt EU-förordningen genomförs med en så okomplicerad skattelösning som möjligt för att minska de vinster som elföretagen gjort under energikrisen. För en okomplicerad lösning talar skattens engångsnatur, EU-förordningens och den föreslagna lagens korta giltighetstid samt målet att lagen ska träda i kraft redan 2023.

Grundtanken med de föreslagna skatterna är att de ska gälla aktörernas nettoinkomst, det vill säga skillnaden mellan inkomsterna och utgifterna. Den skatt som ska betalas av företagen på elmarknaden beaktar då bättre än intäktstaket enligt EU-förordningen skillnaderna i produktionskostnaderna för olika produktionsformer. Eftersom skatten ska påföras på basis av nettoinkomsten för aktörerna på elmarknaden, kan den på ett mer naturligt sätt än ett intäktstak tillämpas på alla former av elproduktion och alla marknadsplatser för el. Skatten behandlar alltså olika aktörer på ett mer jämlikt sätt än ett intäktstak, som i större utsträckning omfattar de produktionsformer vars produktionskostnader är högre.

Den skatt som föreslås i propositionen ska betalas till staten och är inte avdragsgill i inkomstbeskattningen.

3.2 Skatt på vinster inom elbranschen

Skattens tillämpningsområde och de skattskyldiga

Intäktstaket enligt EU-förordningen ska tillämpas åtminstone på elproducenter samt på de aktörer som har ägarintresse i dem och som säljer el till marknaden. Den tillfälliga skatten på vinster inom elbranschen ska således åtminstone gälla dessa aktörer. Å andra sidan finns det enligt förordningen inget hinder för att tillämpa skatten också på andra elförsäljare som har kunnat dra nytta av de stigande elpriserna.

I propositionen föreslås det därför att skatten i stor utsträckning ska tas ut på sådana företag som producerar el eller säljer el på parti- eller detaljmarknaden och som är verksamma på den finska marknaden. Den grundläggande tanken med skatten är att den i stor utsträckning ska gälla alla aktörer vars elaffärsverksamhet överskrider de gränser för ringa elaffärsverksamhet som anges i arbets- och näringsministeriets förordning om särredovisning av elaffärsverksamheter (FFS 1305/2019). Skatten ska inte tillämpas på ringa elproduktion eller elförsäljning.

Skatten ska inte tillämpas på elnätsverksamhet eller på produktion eller försäljning av värmeenergi i samband med kraftvärmeproduktion.

Affärsverksamheten för de detaljförsäljare av el som saknar elproduktion baserar sig på försäljningen av den el som köpts till partimarknadspris till slutförbrukarna. De har vanligtvis inte motsvarande avkastning som elproducenterna, varför detaljförsäljarnas skattskyldighet begränsas. En detaljförsäljare av el som inte hör till en sådan koncern där elproduktion bedrivs eller

som inte är delägare i ett företag som bedriver elproduktion ska inte vara skyldig att betala vinstskatt av engångsnatur.

Skatten tillämpas förutom för allmänt skattskyldiga företag också för begränsat skattskyldiga företag som har ett fast driftställe i Finland för bedrivande av elaffärsverksamhet.

Skattskyldigheten gäller företag som är verksamma på elmarknaden oberoende av deras juridiska form. Även om det är fråga om en skatt som baserar sig på beskattning av vinst, bestäms skattskyldigheten delvis med avvikelse från de principer för bestämmande av skattskyldighet som ska tillämpas vid inkomstbeskattningen. På elmarknaden verkar utöver företag i aktiebolagsform också åtminstone kommanditbolag som inte behandlas som särskilda skattskyldiga vid inkomstbeskattningen, utan kommanditbolagens inkomster delas upp för att beskattas som deras bolagsmäns inkomst. Den föreslagna skatten ska däremot påföras kommanditbolaget och inte direkt dess bolagsmän.

Den skattepliktiga vinsten

Eftersom de företag som omfattas av tillämpningsområdet för den föreslagna skatten på vinst redan i elmarknadslagen har ålagts skyldighet att särredovisa elnätsverksamhet och övrig elaffärsverksamhet samt särredovisa övrig elaffärsverksamhet och övrig affärsverksamhet, föreslås det att skatten på vinst ska beräknas på basis av resultatet av ett företags andra elaffärsverksamhet än dess elnätsverksamhet. I propositionen används för denna verksamhet termen elaffärsverksamhet i stället för termen övrig elaffärsverksamhet som används i elmarknadslagen. Med resultatet av elaffärsverksamhet som omfattas av skattens tillämpningsområde avses skillnaden mellan de skattepliktiga intäkter och de avdragsgilla kostnader som hänför sig till elaffärsverksamheten. Skatteplikten för inkomster av elaffärsverksamhet liksom avdragsrätten för utgifter och räntor ska bestämmas enligt bestämmelserna i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (FFS 360/1968), nedan näringsskattelagen. Också vid periodisering ska bestämmelserna om periodisering i näringsskattelagen iakttas. Eftersom det är fråga om en skatt av engångsnatur på vinster som uppkommit under en exceptionell tid på elmarknaden ska förluster under tidigare år inte beaktas i skatteunderlaget. För detta talar också att en skatt av engångsnatur är administrativt genomförbar, eftersom tidigare förluster inte separat har hänvisats till elaffärsverksamheten med tanke på beskattningen, varvid hänvisningen av dem i praktiken skulle kräva att det beskattningsbara resultatet beräknas för flera år. Inte heller det intäktstak i EU-förordningen som ligger till grund för skatten gör det möjligt att beakta förluster från tidigare år.

Näringsbeskattningen baserar sig på principen om separata bolag. Bolag som hör till en koncern beskattas i Finland som separata, särskilda skattskyldiga, och undantag från detta är endast bestämmelserna om koncernbidrag och koncernavdrag. Syftet med bestämmelserna är att i vissa noggrant reglerade situationer jämna ut de skillnader som uppkommer när ett företag har en koncernstruktur i stället för att alla funktioner är underställda ett enda företag. Också den föreslagna skatten på vinst ska i enlighet med de grundläggande principerna för näringsbeskattningen beräknas separat utifrån varje företags resultat av elaffärsverksamheten och inte utifrån de sammanslagna koncerntalen. Skattskyldigheten för företag som hör till en koncern bestäms endast utifrån företagets egen verksamhet och till exempel gränserna för ringa affärsverksamhet ska bedömas företagsvis. Eftersom det är fråga om en skatt som ska påföras utifrån resultatet av en viss näringsverksamhet, kan det att koncernbidrag enligt lagen om koncernbidrag vid beskattningen (FFS 825/1986), koncernbidragslagen, beaktas i beräkningsgrunden för den föreslagna skatten i praktiken leda till att vinsten av elaffärsverksamheten genom

koncernbidrag överförs till sådana företag inom samma koncern som inte omfattas av den föreslagna skatten. Därför kan koncernbidrag till ett annat koncernbolag inte dras av mot inkomsten av elaffärsverksamheten. På motsvarande sätt ska det koncernbidrag som ett företag fått inte beaktas vid beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten. Att ingå i en koncern beaktas dock i den föreslagna beräkningsgrunden så att det mellan de företag som omfattas av skatten är möjligt att jämna ut de vinstbringande och förlustbringande resultaten. I skattebasen ska dessutom beaktas situationer där el säljs till andra företag i koncernen. Den vinst som uppkommit av koncernens interna elaffärsverksamhet ska inte beaktas i skatteberäkningsgrunden.

När det gäller vinsten av elaffärsverksamheten beskattas inte det belopp som motsvarar en årlig intäkt på tio procent beräknad på det egna kapitalet enligt bokslutet för elaffärsverksamheten. Syftet med intäktsgränsen på tio procent är att möjliggöra en skattefri intäkt som motsvarar kapitalkostnaden för produktiva investeringar och på så sätt undvika negativa incitament i fråga om investeringar i elproduktion.

Skattenivån

Den skattenivå som ska tillämpas på skattepliktiga vinster är 30 procent. Vid dimensioneringen av skattenivån har man beaktat det nationella målet att minska elproducenternas vinster samt intäktstaket enligt EU-förordningen så att den föreslagna skatten med tillräcklig säkerhet medför att för varje elproducent som omfattas av förordningen minskar de inkomster som skatten gäller i minst lika stor utsträckning som intäktstaket enligt EU-förordningen.

I jämförelsen av den föreslagna skatten och intäktstaket enligt EU-förordningen har det beaktats att intäktstaket medför att de inkomster som överstiger 180 euro per megawattimme minskar med minst 90 procent. Dessutom har det i jämförelsen beaktats att intäktstaket i motsats till den föreslagna skatten minskar den samfundsskatt på 20 procent som bolagen betalar på sitt resultat. Eftersom skatten i stället för på marknadsinkomster ska tas ut på vinst vars storlek överstiger nivån på vinsten av en kapitalkostnad som motsvarar tio procent av det egna kapitalet, ska i jämförelsen dock grovt taget beaktas den så kallade utjämnade elkostnaden för investeringar i elproduktion, det vill säga det elpris med vilket investeringarna ger en vinst som motsvarar kapitalkostnaden. Den utjämnade elkostnaden antas vara 40 euro per megawattimme, vilket motsvarar ungefär det utjämnade elpriset för landbaserad vindkraft och medeltalet av elpriset under de senaste åren. I propositionen har man bedömt överensstämmelsen mellan intäktstaket enligt EU-förordningen och skatten på vinster utgående från dessa antaganden. Jämförelsen visar att för varje elproducent som omfattas av EU-förordningen minskar den föreslagna skatten de marknadsinkomster som skatten gäller med minst lika mycket som intäktstaket enligt EU-förordningen, när det genomsnittliga elpriset på dagen före-marknaden mellan december 2022 och juni 2023 är högst 280 euro per megawattimme. Tillämpningen av skatten på vinster på hela skatteåret 2023 kompenserar med tillräcklig säkerhet för att skatten på vinster inte tillämpas i enlighet med förordningen från december 2022, då elpriset har varit klart högre än det på basis av futurerna hade varit under den senare hälften av 2023.

3.3 Skatt på vinster inom sektorn för fossila bränslen

Tillämpningsområdet för den tillfälliga skatten på vinster inom sektorn för fossila bränslen ska omfatta företag som omfattas av tillämpningsområdet för solidaritetsbidraget enligt EU-förordningen och av vars omsättning mer än 75 procent utgörs av utvinning av råolja och naturgas, framställning av raffinerade oljeprodukter av råolja och tillverkning av stenkolsprodukter.

Skatten ska utöver inhemska företag också gälla utländska företag som har ett fast driftställe i Finland.

Den vinst som skatten baserar sig på ska beräknas utifrån resultatet av företagets hela näringsverksamhet. Detta motsvarar beräkningssättet enligt EU-förordningens solidaritetsbidrag. I det resultat av näringsverksamheten som skatten grundar sig på ska varken förlustutjämning eller koncernbidrag beaktas.

Resultatet av näringsverksamheten ska i överensstämmelse med solidaritetsbidraget enligt EU-förordningen jämföras med det genomsnittliga resultatet av näringsverksamheten för skatteåren 2018–2021, och resultatet av näringsverksamheten under skatteåret ska vara skattepliktigt till den del det är högre än 120 procent av det genomsnittliga resultatet av näringsverksamheten under jämförelseperioden.

På den skattepliktiga vinst som fastställs på detta sätt ska tillämpas en skattesats på 33 procent i överensstämmelse med solidaritetsbidraget enligt EU-förordningen.

3.4 Beskattningsförfarande

De föreslagna skatterna är till sin natur skatter som ska debiteras. Skatteförvaltningen verkställer beskattningen samt påför och debiterar den skattskyldige skatterna. Den skattskyldige ska lämna in en skattedeklaration för verkställandet av beskattningen. Skattedeklarationen ska lämnas in och skatten påföras och tas ut i efterhand under 2024 vid de tidpunkter som närmare bestäms av Skatteförvaltningen. På motsvarande sätt ska skattedeklarationen för skatteåret 2024 i särskilda situationer enligt ikraftträdandebestämmelsen lämnas in och skatten påföras och tas ut år 2025 vid tidpunkter som närmare bestäms av Skatteförvaltningen.

4. Lagstiftningsbehörigheten

4.1 Inledning

Bestämmelser om energi och elmarknad hör huvudsakligen till området för näringsverksamhet, som enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för landskapet Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Den reglering som ingår i EU-förordningen, och som föranlett beredningen av den ovannämnda propositionen i riket, är dock snarare att betrakta som skattelagstiftning än lagstiftning om elmarknaden. Lagstiftningsbehörigheten när det gäller beskattning är delad. Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har lagtinget behörighet att lagstifta bland annat om landskapet tillkommande näringsskatter.

4.2 Begreppet näringsskatt vid självstyrelselagens tillkomst

Av självstyrelselagen framgår således klart att lagtinget har behörighet att lagstifta om näringsskatt, däremot finns det olika uppfattningar om vad som ska betraktas som en näringsskatt. Frågan har bland annat utretts av professor A. Jyränki[3], vars analys tar avstamp i vad som betraktades som näringsskatter vid tidpunkten för den första självstyrelselagens tillkomst. Förarbetena till de olika självstyrelselagarna ger nämligen mycket lite ledning när det gäller vad som avses med näringsskatt. Jyränkis slutsats blir att det hör till landskapets lagstiftningsbehörighet att lagstifta om sådana näringsskatter som inte är konsumtionsskatter utan vilka såsom direkta skatter omfattar avkastningen av en bestämd näringsverksamhet[4].

---

[3] Jyränki, Antero: Om Ålands statsrättsliga ställning; Justitieministeriet, Lagberedningsavdelningens publikation 1/2000

[4] Jyränki, s. 66

I början av 1900-talet fanns följande näringsskatter:

- näringsskatt för lanthandlande
- näringsskatt för apoteksrättigheter
- avgifter för guld- och silverfyndigheter
- skatt på bank- och försäkringsrörelse
- skatt på utskänkning av brännvin.

Kännetecknande för en näringsskatt ansågs då vara att det är en direkt skatt, till skillnad från till exempel en accis som är en indirekt skatt. Kännetecknande för acciserna var att de betalades enligt den råvarumängd som användes för framställningen av en vara eller enligt de färdiga eller halvfärdiga produkter som var ett resultat av produktionen. Därmed kunde de ses som ett tillägg på produktens pris, som producenten strävar till att få ersättning för av köparen. Näringsskatterna betalades också för produktionen, men endast för varje enskild näringsidkares produktion i sin helhet.

Från 1930-talet beskrivs näringsskatter som avkastningsskatter, som riktar sig mot avkastningen av en bestämd näringsverksamhet. Näringsskatten bestämdes till exempel i relation till rörelsens omfattning eller grundkapital eller som en fast stämpelavgift per näringsidkare. Exempel på näringsskatter var apoteksavgifter, avgift för guld- och silverfynd, bankernas avgift för andel av bankinspektionens kostnader samt avgift för lanthandlandes rätt att sälja varor.

Mot bakgrund av det som anförs ovan kan en gränsdragning göras mellan vad som är en näringsskatt och vad som är en annan skatt. Avgörande i det sammanhanget är att näringsskatten riktar sig mot avkastningen av en särskild näring. Mervärdesskatt och accis riktar sig visserligen också mot näringsidkare, men de är ändå allmänna skatter. Däremot är den apoteksavgift som uppbärs med stöd av landskapslagen (1947:6) om apoteksavgift i landskapet Åland att betrakta som en näringsskatt.

4.3 Högsta domstolens ställningstaganden

Landskapslagen (1974:83) om resandeavgift stiftades av lagtinget 1974. Enligt lagen är en idkare av regelbunden passagerartrafik med fartyg mellan en hamn utanför och en hamn inom Åland skyldig att till landskapet såsom näringsskatt betala resandeavgift. Den skattskyldiga är alltså redaren som ska betala den av lagtinget fastställda avgiften för varje passagerare som med ett fartyg som ägs av rederiet anländer från en hamn utanför Åland till en hamn inom Åland. De medel som uppbärs ska i huvudsak användas för miljövård eller för främjande av turism. I lagen definieras resandeavgiften som en näringsskatt, och som sådan bedömdes den också av högsta domstolen och av presidenten.

Vidare har begreppet näringsskatt berörts i samband med att tonnageskattelagen (FFS 476/2002) stiftades i riket. I ett utlåtande[5] på begäran av landskapsregeringen slog Ålandsdelegationen då fast att tonnageskatten inte var att betrakta som en sådan näringsskatt som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt tonnageskattelagen kan ett rederi som bedriver internationell sjöfart under vissa förutsättningar och för en viss bestämd tid välja att dess inkomster av rederiverksamheten beskattas i form av en schablonmässig låg tonnageskatt baserad på fartygstonnaget, i stället för att beskattas enligt den normala inkomstbeskattningen av näringsverksamhet. Ålandsdelegationen konstaterar att innebörden av begreppet näringsskatt inte är entydig, men att näringsskatterna bland annat har definierats som avkastningsskatter

[5] Nr 34/01

som riktar sig mot avkastningen av en bestämd näringsverksamhet. Ålandsdelegationen refererar också till de näringsskatter som fanns vid den första självstyrelselagens tillkomst, och konstaterar att terminologin för benämningen av skatter är föråldrad och förvirrande eftersom de inte motsvarar nuläget. Vidare refererar Ålandsdelegationen också till de bedömningar som gjorts av högsta domstolen i fråga om resandeavgiften samt av grundlagsutskottet i fråga om reseskatten och lotteriskatten. Ålandsdelegationens slutsats blir att tonnagebeskattningen avser att vara ett i skattelättnadssyfte infört, temporärt alternativ till normal inkomstbeskattning av rederiverksamhet, och att tonnageskatten därmed inte skulle utgöra en extra pålaga för rederier. Med hänvisning till det kan tonnageskatten inte anses vara en i självstyrelselagen avsedd näringsskatt.

4.4 Grundlagsutskottets ställningstaganden

Även om det är presidenten som sist och slutligen tolkar självstyrelselagens bestämmelser om lagstiftningsbehörighet, har också grundlagsutskottet vid ett tillfälle behandlat frågor i anslutning till näringsskatt. Under 1992 tillämpades en lag om reseskatt (FFS 3/1992). Enligt lagen skulle en reseskatt betalas för passagerare som reste med flyg eller båt från Finland till utlandet. Den föreskrivna skatten var 30–200 mark och skattskyldigheten åvilade biljettförsäljarna. Enligt motiven i propositionen[6] skulle lagen även tillämpas på Åland, vilket gjorde att grundlagsutskottet prövade om det hörde till rikets eller landskapets lagstiftningsbehörighet att lagstifta om en sådan skatt.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande[7] att förarbetena till de olika självstyrelselagarna inte ger någon klarhet i vad som avses med en näringsskatt, och att det därför är motiverat att man med begreppet avsett en sådan skatt på avkastningen från en särskild näringsverksamhet som fortfarande uppbars på 1920-talet. Utskottet ansåg det också befogat att anse att begreppet alltjämt hade samma innebörd, eftersom man inte i senare självstyrelselagar har haft för avsikt att ändra dess betydelse.

För grundlagsutskottet var den centrala frågan om avsikten med den nya skatten var att beskatta avkastningen från flyg- och båtresearrangörernas näringsverksamhet hårdare än genom den allmänna inkomstskatten eller att belägga service i form av flyg- och båtresor med skatt. I det sistnämnda fallet kunde skatten karakteriseras som en särskild konsumtionsskatt. Kännetecknande för konsumtionsskatter är i regel att det är varu- eller serviceproducenten som är skattskyldig och att skattebördan i och med att den ingår i priset drabbar köparen. Utskottet konstaterade att det av propositionen tydligt framgick att skatten gällde resande, och inte turistnäringen. Biljettförsäljarna skulle av praktiska skäl stå för skatteuppbörden men skatten uppbars inte på avkastningen av deras arbete. Avsikten var också att skatten skulle ingå i biljettpriset. Grundlagsutskottets slutsats blev därmed att reseskatten var att betrakta som en konsumtionsskatt, och alltså inte en sådan näringsskatt som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Även när det gällde lotteriskattelagen (FFS 552/1992) kom grundlagsutskottet fram till slutsatsen att den hörde till rikets lagstiftningsbehörighet. Lotteriskatten grundar sig på avkastningen av lotterier eller vinsternas sammanlagda värde. Utskottet konstaterar i sitt utlåtande[8] att när det gäller avkastningen av lotterier kan skatten formellt sett anses hänföra sig till avkastningen från näringsverksamhet. Men eftersom lotterivinster inte är skattepliktig inkomst för vinsttagaren är lotteriskatten i sak en skatt som ersätter

[6] RP 158/1991
[7] GrUU 5/1919
[8] GrUU 9/1992

inkomstskatten för vinsttagaren. Det tekniska uträkningssättet betydde enligt grundlagsutskottet inte att skatten är en näringsskatt som hänför sig till avkastningen av näringsverksamhet, och landskapet kunde därmed inte anses ha behörighet att lagstifta om lotteriskatten. Trots att lotteriskatten tekniskt sett skulle räknas ut på ett sätt som påminde om en näringsskatt, föranledde tydligen dess ersättande syfte en tolkning att det inte rörde sig om en näringsskatt.

4.5 Ålandsdelegationens utlåtande över den aktuella propositionen

I den proposition som nu behandlas i riksdagen bedömer regeringen i riket att den föreslagna skatten är en statsskatt och därmed faller under riksdagens lagstiftningsbehörighet. Efter den egentliga remisstiden begärde finansministeriet ett utlåtande från Ålandsdelegationen när det gäller behörighetsfrågan. Ålandsdelegationens utlåtande[9] gavs således efter att propositionen lämnades till riksdagen.

I sitt utlåtande refererar Ålandsdelegationen bland annat till högsta domstolens utlåtande om landskapslagen om resandeavgift, grundlagsutskottets utlåtanden om lagen om reseskatt och lotteriskattelagen samt sina egna utlåtanden om tonnagebeskattningen, avfallsskattelagen och lagen om accis på vissa dryckesförpackningar. Slutligen refereras Ålandsdelegationens utlåtande från 2022 över ett utkast till regeringsproposition om en lag om miljöskadefonden, där man kommer fram till ”att den föreslagna fonden med beaktande av lagens syfte, att skattskyldigheten åläggs dem som bedriver verksamhet som medför risk för förorening av miljön, att de uppburna medlen inte går direkt till staten, utan till en fond som står utanför budgeten ur vilken det betalas ersättning förorsakade av miljöförorening samt bestämmelserna om vilka skador och kostnader som ersätts, sammantaget med avseende på behörighetsfördelningen i självstyrelselagen främst var att hänföra till rättsområdet natur- och miljövård, och således till landskapets behörighet enligt självstyrelselagens 18 § 10 punkt. En jämförelse med avfallsskattelagen ansågs inte relevant eftersom de medel som inflyter från avfallsskatten allokeras direkt till staten.”

Av de utlåtanden som Ålandsdelegationen återger drar man slutsatsen att de tillfälliga vinstskatterna i den utformning de har i propositionen är att anse som i självstyrelselagen avsedda näringsskatter. Dock menar man att de föreslagna skatterna föranleds av EU-förordningen, och därmed utgör en del av en större helhet med avsikt att åtgärda de anmärkningsvärt höga vinster som vissa aktörer på energimarknaden har till följd av exceptionellt höga priser samt särskilt att lindra konsekvenserna för konsumenterna av de exceptionellt höga energipriserna. Det i sin tur leder fram till helhetsbilden att det inte i första hand är en fråga om ”hårdare näringsbeskattning” inom en viss sektor, utan om användning av näringsskatterna för att nå EU-förordningens syften att mildra effekterna av Ukraina-krisen genom att tillfälligt insamla skattemedel enligt jämförbara rättsregler att användas till förmån för konsumenterna. Med beaktande av denna bakomliggande utgångspunkt anser Ålandsdelegationen att det finns juridiska grunder att anse att de tidigare anförda utlåtandena inte ger ett entydigt svar i förhållande till behörighetsfrågan, utan att det i detta fall närmast kan vara fråga om rikets behörighet. Ålandsdelegationens slutsats blir därmed att man i första hand ska bedöma frågeställningen utgående från den föreliggande EU-förordningen och dess syften, vilket innebär att de föreslagna vinstskatterna snarare ska anses vara att hänföra till rikets än landskapets lagstiftningsbehörighet.

[9] Nr 6/23

4.6 Lagstiftning om produktionsstöd för förnybar el

Fram till 2011 stöddes producenter av el från förnybara källor i Finland bland annat genom att de kunde tillgodoräkna sig en återbäring av accis. Detta reglerades i lagen om accis på elström och vissa bränslen (FFS 1260/1996). Energiskatter är punktskatter vilka enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Lagstiftningen gällde därmed även åländska elproducenter. I en proposition[10] med förslag till en lag om stöd till produktion av el från förnybara energikällor konstaterar rikets regering att utöver sin statsekonomiska betydelse är energibeskattningen ett centralt redskap för energi- och miljöpolitiken. Genom den eftersträvar man att dämpa tillväxten för energiförbrukningen och styra produktionen och användningen av energi in på sådana alternativ som medför mindre utsläpp. Genom den föreslagna lagen ersattes stödet via energibeskattningen av ett system med direkt stöd till producenter av el från förnybara källor. Enligt 1 § i lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor (FFS 1396/2010) är syftet med lagen att främja produktionen av el från förnybara energikällor, öka konkurrenskraften för dessa energikällor, diversifiera elproduktionen och förbättra självförsörjningsgraden av el. Det bakomliggande syftet med återbäringen av accis var således detsamma som med det stöd som regleras i den nämnda lagen. Bakom övergången till ett direkt stöd låg också en strävan efter att uppnå de nationella EU-målen för utsläppsminskning och ökad användning av förnybara energikällor.

I den nämnda propositionen konstateras att landskapet Åland har behörighet att stifta en landskapslag som tillåter att elproducenten får produktionsstöd på samma grunder som i den föreslagna lagen. Ett annat alternativ anges vara att landskapet lagstiftar om andra typer av åtgärder för att främja användningen av förnybara energikällor i landskapet. Dessutom påpekas att landskapet årligen tillförs ett avräkningsbelopp för att täcka utgifterna för självstyrelsen, samt att självstyrelselagen utgår från att landskapet svarar för att genomföra internationella förpliktelser i den utsträckning som en fråga ingår i landskapets lagstiftningsbehörighet. Grundlagsutskottet omfattar i sitt utlåtande[11] denna bedömning såtillvida att man konstaterar att det inte är möjligt att i rikslag ensidigt reglera beviljandet av stöd för elproducenter på Åland. Utskottet konstaterar vidare att riket och landskapet tillsammans kan komma överens om att skapa ett system enligt vilket stöd även betalas till kraftverk på Åland, om statsrådet för att Europeiska unionens mål för Finland ska uppnås anser det befogat att även ansluta Åland till det system med inmatningspris som nu föreslås. Om riket och landskapet beslutar att skapa ett gemensamt system för inmatningspris, kan man genom en överenskommelseförordning enligt 32 § i självstyrelselagen avtala om landskapets finansieringsandel.

Under våren 2011 beslöt landskapsregeringen att föreslå egna åtgärder med det grundläggande syftet att öka andelen producerad el från förnybara och lokala energikällor. Detta med hänvisning till att staten hade upphört att ge den återbäring av accis som åländska producenter av el från förnybara energikällor till och med år 2010 hade kunnat tillgodoräkna sig. Avsikten var således att producenterna av el från förnybara energikällor fortsatt skulle kunna beviljas ett driftsstöd av motsvarande storlek som tidigare. Stödsystemet utformades i enlighet med rikslagstiftningen som ett fast produktionsstöd av el från förnybara energikällor vilket hade notifierats till samt godkänts av EU. I sitt utlåtande[12] över landskapslagen (2013:31) om produktionsstöd för el konstaterar Ålandsdelegationen att något hinder för

[10] RP 152/2010
[11] GrUU 37/2010
[12] Nr 31/11

ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Som grund för ställningstagandet hänvisas till att landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter (18 § 1 punkten i självstyrelselagen), näringsutövning och stöd till näringslivet (18 § 22 punkten) samt natur- och miljövård (18 § 10 punkten). Det bakomliggande syftet med regleringen tillmättes ingen betydelse.

4.7 Behörigheten att tolka självstyrelselagen

Markku Suksi noterar i sin bok Ålands konstitution[13] att området för rikets lagstiftningsbehörighet mot bakgrund av grundlagsutskottets ställningstaganden kan uppfattas om tämligen vidsträckt när det gäller skatter som ur självstyrelselagens perspektiv kunde anses vara näringsskatter inom ramen för lagtingets behörighet. Han konstaterar samtidigt att riksdagens och lagtingets uppfattning om vad som är en näringsskatt inte behöver sammanfalla, och att lagtinget tillsammans med organen för behörighetsprövning, främst högsta domstolen, kan tänkas ha utvecklat och kunna vidareutveckla en egen definition av näringsskatt. I det sammanhanget citerar han att propositionen till den nu gällande självstyrelselagen[14] beträffande behörigheten att lagstifta om närings- och nöjesskatter: ”Till denna del föreslås det att den nuvarande terminologin i självstyrelselagen bibehålls trots de ändringar som har skett och som kan komma att ske i rikslagstiftningen”. Vid stiftandet av skattelagstiftning i riket definierar enligt Suksi alltså inte rikets lagstiftare vad som ska avses med självstyrelsens hänvisning till närings- och nöjesskatt på ett sätt som är bindande för Ålands lagstiftare.

I sitt utlåtande över förslaget till tonnageskattelag konstaterar Ålandsdelegationen att landskapets lagstiftningsbehörighet avgörs entydigt endast i samband med stiftande av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av högsta domstolen, av republikens president antingen godkänns eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte som regel någon sådan bedömning av lagstiftningens tillämpning i landskapet Åland. Även om grundlagsutskottet i ett par fall har tagit upp behörighetsfrågor är inte utskottet den instans i självstyrelsesystemet som har att avgöra dessa frågor. Det kan också tilläggas att det faktum att landskapsregeringen av olika anledningar valt att inte föra vissa rättsfrågor till slutligt avgörande inte påverkar lagstiftningsbehörigheten i dessa frågor.

4.8 Skatt på vinster inom elbranschen – slutsats

Den tillfälliga statliga skatten på vinster inom elbranschen som nu behandlas i riksdagen utgör 30 procent av företagens vinster under skatteåret 2023. Vinstskatten ska tillämpas utöver inkomstskatten och är inte avdragsgill i inkomstbeskattningen. Skattskyldiga är företag som producerar el och företag som säljer el antingen direkt till slutförbrukare eller till återförsäljning. Skatten ska gälla elföretagens resultat av elaffärsverksamheten, som överskrider en avkastning på tio procent räknat på det egna kapital som har bundits vid elaffärsverksamheten. Med resultatet av elaffärsverksamheten avses skillnaden mellan de skattepliktiga inkomster och avdragsgilla utgifter samt andra avdragsgilla poster som periodiserats under skatteåret för elaffärsverksamheten. Skatten uppbärs av Skatteförvaltningen, den fastställs och tas ut i efterhand under 2024.

Den motsvarande tillfälliga skatten på vinster inom sektorn för fossila bränslen som ingår i samma proposition utgör 33 procent av företagens

---

[13] Suksi, Markku: Ålands konstitution – en sammanställning av material och tolkningar i anslutning till självstyrelselag för Åland; Åbo akademis förlag, 2005
[14] RP 73/1990, s. 65

vinster för skatteåret 2023. Den skattepliktiga vinsten beräknas på ett något annorlunda sätt än vinstskatten inom elbranschen, för övrigt fungerar skatten inom sektorn för fossila bränslen på samma sätt.

De föreslagna vinstskatterna inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen är uttryckligen skatt på avkastningen, det är också tydligt att de ska tillämpas utöver den vanliga inkomstskatten. Syftet är således att tillfälligt beskatta företag inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen hårdare än normalt. Avsikten är inte att skatten ska vältras över på elkonsumenterna. Tanken är snarare den motsatta, dels att skapa incitament för företagen att ta ut en lägre avkastning dels att ta in en del av avkastningen till staten i syfte att återföra den till konsumenterna. Enligt landskapsregeringens bedömning uppfyller vinstskatterna samtliga de kriterier som hittills har angivits vid tolkningen av begreppet näringsskatt i självstyrelselagen, och behörigheten att lagstifta om skatterna tillkommer således lagtinget. Denna bedömning delas också av Ålandsdelegationen i dess utlåtande över propositionen.

Att Ålandsdelegationen därefter med hänvisning till EU-förordningens syfte drar slutsatsen att de föreslagna vinstskatterna snarare ska anses vara att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet är enligt landskapsregeringen märkligt. Enligt Ålandsdelegationen är syftet med vinstskatterna inte i första hand hårdare näringsbeskattning, utan att tillfälligt insamla skattemedel att användas till förmån för konsumenterna. Att skattehöjningar har ett annat bakomliggande syfte än att enbart höja skatten är snarare regel än undantag. Detta syfte har dock tidigare inte tillmätts sådan betydelse i samband med prövning av lagstiftningsbehörigheten. Det här framgår tydligt i fråga om produktionsstödet för el som refereras ovan i avsnitt 4.6. I det fallet bedömdes lagstiftningsbehörigheten utgående från formen för regleringen. Lagstiftning om punktskatter (acciser) hör till rikets lagstiftningsbehörighet medan stöd till näringslivet samt natur- och miljövård hör till landskapets behörighet, oberoende av att det bakomliggande syftet är detsamma. Motsvarande slutsats kan också dras när det gäller den tidigare avfallsskattelagen (FFS 495/1996) som Ålandsdelegationen också refererar till i sitt nu aktuella utlåtande. I sitt utlåtande[15] över avfallsskattelagen konstateras att avfallsskatten är en skatt som enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet, även om skälet för införandet var miljömässiga orsaker. I sammanhanget kan påpekas att reglering av miljö såväl som elmarknaden i sin helhet hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet. En av grundprinciperna i självstyrelsesystemet är att EU-rätten inte ska påverka den interna behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen mellan riksdagen och lagtinget inom EU-medlemsstaten Finland. Denna princip uttrycks tydligt i självstyrelselagens 59b § 1 mom. Behörighetsfördelningen inom en medlemsstat skyddas även genom artikel 4.2 i EU-fördraget[16].

Enligt Ålandsdelegationen är de föreslagna vinstskatterna att betrakta som näringsskatter men ändå bedöms de falla under rikets lagstiftningsbehörighet. I det sammanhanget är det värt att påpeka att avvikelser från självstyrelselagen enligt lagens 69 § inte kan göras på annat sätt än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget.

5. Behov av ändring och landskapsregeringens förslag

Den nämnda rikspropositionen bereddes i all hast i slutet av december 2022. Landskapsregeringen fick under beredningstiden möjlighet att ge ett utlåtande över förslaget. Med hänvisning till den korta beredningstiden var också remisstiden mycket kort, och vid den tidpunkten fanns endast ett inte helt komplett utkast till lagtext tillgängligt på svenska. I sitt utlåtande

[15] Nr 20/96

[16] Fördraget om Europeiska unionen (konsoliderad version), EUT C 202, 7.6.2016

konstaterade landskapsregeringen att den föreslagna lagen om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen faller inom lagtingets lagstiftningsbehörighet och att den därmed inte blir tillämplig på Åland.

I propositionen bedömer regeringen i riket att den föreslagna vinstskatten rätt och slätt är en statsskatt och därmed faller under riksdagens lagstiftningsbehörighet. Efter den egentliga remisstiden har finansministeriet begärt ett utlåtande från Ålandsdelegationen när det gäller behörighetsfrågan. Ålandsdelegationens utlåtande behandlas ovan i avsnitt 4.5 och 4.8. Landskapsregeringen ansluter sig inte till Ålandsdelegationens slutsats utan vidhåller att frågan om lagstiftningsbehörigheten liksom hittills måste avgöras av formen för lagstiftningen snarare än syftet med densamma. Grundlagsutskottet kommer också att avge ett utlåtande i behörighetsfrågan under riksdagsbehandlingen av den aktuella propositionen, och har med anledning av det begärt landskapsregeringens yttrande. För att få ett slutligt avgörande krävs emellertid att högsta domstolen och i sista hand republikens president tar ställning i frågan om lagstiftningsbehörigheten.

Som tidigare nämnts är en EU-förordning i regel direkt tillämplig i medlemsstaterna, till skillnad från ett direktiv ska därför inte en förordning genomföras i form av nationell lagstiftning. Det är dock inte helt ovanligt att EU-förordningar kräver kompletterande lagstiftning på nationell nivå. Landskapsregeringen instämmer i tolkningen att både taket för marknadsintäkter och solidaritetsbidraget i den nu aktuella EU-förordningen är av skattenatur och att det därmed är nödvändigt att lagstifta om genomförandet av dessa åtgärder. EU-förordningen är avsedd att tillämpas tillfälligt under 2023, till vissa delar enbart i början av året. Lagstiftningsåtgärderna är därför synnerligen brådskande.

De vinstskatter som föreslås i riket motsvarar i princip solidaritetsbidraget i EU-förordningen, men föreslås gälla både producenter och återförsäljare av el samt företag inom den fossila sektorn. Något tak för marknadsintäkter införs inte. Förslaget motiveras av att det är en enkel och enhetlig lösning, vilket bedöms vara nödvändigt för att kunna genomföra åtgärderna administrativt med beaktande av den brådskande beredningen och den korta tid åtgärderna är avsedda att tillämpas. Vid motiveringen hänvisas till artikel 8 i EU-förordningen enligt vilken nationella krisåtgärder också tillåts eftersom kraftproduktionsanläggningarnas produktionsmix och kostnadsstruktur skiljer sig kraftigt åt mellan medlemsstaterna. Enligt artikeln får medlemsstaterna bland annat bibehålla eller införa åtgärder som begränsar marknadsintäkterna mer än det föreskrivna intäktstaket, inbegripet möjligheten att göra skillnad mellan olika tekniker, samt marknadsintäkterna för andra marknadsaktörer, inbegripet dem som bedriver elhandel. De nationella åtgärderna ska dock vara proportionella och icke-diskriminerande, de får inte snedvrida investeringssignaler eller grossistmarknadernas funktion och i synnerhet inte påverka prioritetsordningen och prisbildningen på grossistmarknaden.

Med hänvisning till behovet av snabba lagstiftningsåtgärder föreslår landskapsregeringen att EU-förordningen genomförs på samma sätt på Åland som i riket. Enligt förslaget ska åländska företag som bedriver elaffärsverksamhet och företag som är verksamma inom sektorn för fossila bränslen betala skatt till landskapet i enlighet med reglerna om skatt till staten i rikets lag om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen.

6. Förslagets konsekvenser

Lagen om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen består av två olika delar, en som berör företag inom elbranschen och en som berör företag inom sektorn för fossila bränslen. Företag inom den

sistnämnda kategorin är företag vars verksamhet är utvinning av råolja eller naturgas, framställning av raffinerade oljeprodukter av råolja eller tillverkning av stenkolsprodukter. Enligt landskapsregeringens bedömning finns inga sådana företag på Åland.

Skattskyldiga inom elbranschen är enligt lagen företag som är verksamma på elmarknaden och som bedriver elaffärsverksamhet. Med elaffärsverksamhet avses i lagen elproduktion eller elleverans. Begreppen definieras i rikets elmarknadslag som tillämpas med stöd av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftning om elmarknaden. Med ”elproduktion” avses där framställning av el, och med ”elleverans” avses försäljning av el för förbrukning eller återförsäljning. Ytterligare förutsättningar är att företagets totala omsättning för elaffärsverksamheten ska vara minst 10 procent av företagets omsättning eller 500 000 euro.

I lagen finns ett undantag från skattskyldigheten, enligt vilket ett företag som bedriver elaffärsverksamhet ändå är befriat från skatt om denna verksamhet är detaljförsäljning av el. Med ”detaljförsäljning av el” avses leverans av el direkt till slutförbrukarna via distributionsnätsinnehavarens distributionsnät. Skattefriheten gäller dock bara om

- företaget inte har egen elproduktion
- företaget inte är i koncerngemenskap med ett företag som har egen elproduktion
- företaget eller ett företag inom samma koncern inte direkt eller indirekt äger aktier eller andelar i ett företag som har elproduktion och innehavet av aktier eller andelar ger företaget rätt att köpa el till ett lägre pris än det verkliga värdet.

Företag på den åländska elmarknaden är vindkraftsbolagen Ålands vindandelslag, Ålands vindkrafts AB, Leovind, Vind AX, ES Power Åland Ab, Pettböle Vind Ab och Asterholma Vindenergis Ab samt eldistributionsbolagen Ålands elandelslag, Mariehamns energi och Allwinds Ab. Enligt landskapsregeringens tolkning är alla dessa att betrakta som företag som bedriver elaffärsverksamhet på det sätt som avses i lagen, förutom Asterholma Vindenergi Ab som ännu inte har någon produktion. Vindkraftsbolagen för att deras verksamhet utgörs av elproduktion, Ålands elandelslag, Mariehamns energi och Allwinds Ab för att deras verksamhet utgörs av elleverans. Därmed skulle de alla vara skattskyldiga. När det gäller Ålands elandelslag och Allwinds Ab utgör deras elaffärsverksamhet dock detaljförsäljning av el, vilket gör att företagen befrias från skatt. Även om Ålands elandelslag har ett visst innehav i andra företag som producerar el bedöms det inte påverka skattebefrielsen. När det gäller Mariehamns energi utgör dess elaffärsverksamhet också detaljförsäljning av el men på grund av att företaget har en viss elproduktion torde det inte kunna befrias från skatt.

Den vinstskatt som ska betalas bestäms sist och slutligen vilket resultat de skattskyldiga företagen gör under räkenskapsåret 2023. Skattens belopp beräknas på den del av resultatet som överstiger en årlig intäkt på 10 procent av beloppet av det justerade egna kapitalet i företagets elaffärsverksamhet. Skatten uppbärs dock först under 2024.

Den föreslagna vinstskatten blir en intäkt för landskapet 2024, storleken är dock beroende av de skattskyldiga företagens resultat under 2023. Syftet är att de medel som inflyter ska användas till att stödja elkonsumenterna ekonomiskt.

När det gäller uppbörden av den föreslagna vinstskatten är avsikten att överföra uppgiften till Skatteförvaltningen, vilket kan komma att medföra kostnader för landskapet.

7. Beredning och ikraftträdande

Lagförslaget har beretts vid lagberedningen. Beredningen inleddes när landskapsregeringen lämnade sitt utlåtande över finansministeriets utkast till proposition, vilket var i mitten av december 2022. Den slutliga propositionen fanns inte tillgänglig på svenska förrän regeringen hade fattat beslut om att lämna den till riksdagen den 29 december. Med anledning av den korta beredningstiden har lagförslaget inte remissbehandlats.

Med hänvisning till att de föreslagna vinstskatterna ska tillämpas för skatteåret 2023 bör lagstiftningen träda i kraft så snart som möjligt. Det är dock oundvikligt att lagstiftningen kommer att ha en retroaktiv verkan. Frågan om retroaktiv skattelagstiftning är enligt landskapsregeringens mening problematisk. Grundlagsutskottet har i ett utlåtande[17] konstaterat att grundlagen inte innehåller något generellt förbud mot retroaktiv skattelagstiftning. Däremot anser utskottet att man utifrån allmänna rättsprinciper, såsom kraven på förutsebarhet och skälighet, ska undvika skattelagstiftning med retroaktiv verkan. Utskottet påpekar dock att det ändå i enskilda fall kan finnas särdrag som gör att det inte direkt är konstitutionsstridigt att anta retroaktiv skattelagstiftning. Vidare konstaterar utskottet att det inte går att jämställa retroaktiv skattelagstiftning med retroaktiv reglering av avtalsförhållanden mellan privatpersoner. Ändå innefattar även skattelagarna ett berättigande att förlita sig på att den lagstiftning som gäller väsentliga rättigheter och skyldigheter i fråga om skattskyldigheten är så pass konstant att frågor av denna typ inte kan regleras på ett sätt som orimligt skulle försvaga den skattskyldiges rättsliga ställning. Ekonomiska aktörer har enligt grundlagsutskottet rätt att förvänta sig sådan förutsebarhet i skattelagstiftningen att de i förväg i rimlig utsträckning kan uppskatta hur denna lagstiftning påverkar planeringen av verksamheten.

I den proposition som nu behandlas i riksdagen hänvisas också till det ovannämnda utlåtandet från grundlagsutskottet. I det sammanhanget anförs följande: ”Vid bedömningen av grundlagsenligheten hos de föreslagna skatterna på vinst ska de särdrag som ingår i förslaget beaktas. Bakgrunden till förslaget är en EU-förordning som kräver genomförande och som har utfärdats den 6 oktober 2022. Kommissionens förslag till förordning lämnades den 14 september 2022. Bakgrund till förslaget är också regeringens riktlinje från den 1 september 2022 om beredning av en windfall-skatt. Utkastet till regeringsproposition om skatter på vinst har sänts på offentlig remiss den 2 december 2022 och regeringens proposition har lämnats den 29 december 2022. De skattskyldiga kan således anses senast hösten 2022 ha varit medvetna om syftet med att införa en skatt som begränsar deras intäkter. Beredningen av propositionen har dessutom föranletts av den exceptionella energikrisen, som har lett till stora vinster för företagen i branschen samtidigt som hushållens ekonomiska situation har försvagats till följd av de höjda energipriserna. Vid bedömningen ska dessutom den föreslagna skattens engångsnatur beaktas. Under dessa förhållanden bedöms det att det inte finns några konstitutionella hinder för att tillämpa skatten vid beskattningen för skatteåret 2023.”

Frågan om huruvida den här föreslagna lagstiftningen kan tillämpas retroaktivt kommer att avgöras av grundlagsutskottet under riksdagsbehandlingen av propositionen. Utskottets synpunkter kommer i det fallet att vara avgörande även för detta lagförslag.

[17] GrUU 1/2009 över RP 220/2008

Detaljmotivering

1. Landskapslag om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen

1 § *Tillämpningsområde*. Enligt förslaget ska åländska företag inom elbranschen och inom sektorn för fossila bränslen betala skatt på vinsterna till landskapet i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen, nedan kallad lagen om tillfällig vinstskatt. De nämnda företagen kommer därmed att betala skatt på samma sätt som motsvarande företag i riket betalar skatt på vinsterna till staten.

2 § *Begränsat skattskyldiga företag*. Enligt 3 § 3 mom. och 13 § 3 mom. i lagen om tillfällig vinstskatt gäller skattskyldigheten företag som är begränsat skattskyldiga endast om de har ett fast driftställe i Finland. När det gäller skatt till landskapet ska skattskyldigheten endast gälla sådana företag som har ett fast driftsställe på Åland.

3 § *Fasta driftställen utanför Åland*. I 9 § i lagen om tillfällig vinstskatt anges vissa regler för hur vinsten ska beräknas när det gäller företag som har ett fast driftställe utomlands. Dessa regler ska enligt förslaget tillämpas när det gäller företag som har ett fast driftställe utanför Åland.

4 § *Verkställande av beskattningen och skatteuppbörd*. Enligt den föreslagna paragrafen ska lagen om beskattningsförfarande (FFS 1558/1995) och lagen om skatteuppbörd (FFS 11/2018 samt de bestämmelser och föreskrifter som utfärdas med stöd av dem tillämpas när det gäller tillfällig vinstskatt till landskapet. Enligt gällande landskapslagstiftning är dessa lagar tillämpliga endast när det gäller kommunalbeskattning på Åland samt i fråga om medieavgiften.

5 § *Hänvisningar*. När det gäller blankettlagstiftning är normen att hänvisningar i rikslagen till annan rikslagstiftning avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen i det fall att sådan finns. I lagen om tillfällig vinstskatt är det bara två av författningarna som har en motsvarighet i landskapslagstiftningen. Det är elmarknadslagen (FFS 588/2013), där hänvisningarna ska avse landskapslagen (2015:102) om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftning om elmarknaden, och strafflagen (FFS 39/1889), där hänvisningen ska avse landskapslagen (2002:60) om tillämpning i landskapet Åland av 29 kap. strafflagen.

När det gäller hänvisningar till andra riksförfattningar innebär den föreslagna formuleringen att dessa ska avse de angivna bestämmelserna i riksförfattningarna sådana de gäller i riket. Författningar som det hänvisas till, men som inte har någon motsvarighet i landskapslagstiftningen, är lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (FFS 360/1968), lagen om höjda avskrivningar på maskiner, inventarier och andra därmed jämförbara lösa anläggningstillgångar skatteåren 2020–2023 (FFS 1572/2019) och lagen om koncernbidrag vid beskattningen (FFS 825/1986).

6 § *Förvaltningsuppgifter*. Enligt förslaget ska landskapsregeringen sköta de förvaltningsuppgifter som enligt lagen om tillfällig vinstskatt ankommer på statens myndigheter. Avsikten är dock att överföra dessa uppgifter till Skatteförvaltningen genom en överenskommelseförordning.

7 § *Ikraftträdande*. Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt och tillämpas under samma period som lagen om tillfällig vinstskatt tillämpas i riket.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

1.

L A N D S K A P S L A G
om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Företag som bedriver elaffärsverksamhet och företag som är verksamma inom sektorn för fossila bränslen ska på vinsterna betala skatt till landskapet i enlighet med vad som föreskrivs om skatt till staten i lagen om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen (FFS …/2023, lagen om tillfällig vinstskatt), med de undantag som följer av denna lag.

Lagen om tillfällig vinstskatt ska tillämpas i den lydelse den har när denna lag träder i kraft. Senare ändringar av lagen ska gälla på Åland från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket. Ändringar av bestämmelser beträffande vilka det föreskrivs om avvikelser ska dock inte tillämpas på Åland.

2 §

Begränsat skattskyldiga företag

Med avvikelse från 3 § 3 mom. och 13 § 3 mom. lagen om tillfällig vinstskatt är ett företag som på det sätt som avses i 9 § inkomstskattelagen (FFS 1535/1992) är begränsat skattskyldigt endast skyldigt att betala skatt om företaget på Åland har ett i 13a § i den lagen avsett fast driftsställe för bedrivande av näringsverksamhet.

3 §

Fasta driftställen utanför Åland

Bestämmelserna i 9 § lagen om tillfällig vinstskatt om skattskyldiga med fasta driftställen utomlands ska avse skattskyldiga med fasta driftsställen utanför Åland.

4 §

Verkställande av beskattningen och skatteuppbörd

Vid verkställande av beskattningen enligt denna lag tillämpas lagen om beskattningsförfarande (FFS 1558/1995) samt de bestämmelser och föreskrifter som utfärdas med stöd av den.

Vid skatteuppbörd, indrivning av skatt och återbäring av skatt tillämpas lagen om skatteuppbörd (FFS 11/2018 samt de bestämmelser och föreskrifter som utfärdas med stöd av den.

De författningar som nämns i 1 och 2 mom. tillämpas i den lydelse de har när denna lag träder i kraft. Senare ändringar av författningarna ska gälla på Åland från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket.

5 §

Hänvisningar

Hänvisningar i lagen om tillfällig vinstskatt till elmarknadslagen (FFS 588/2013) ska avse landskapslagen (2015:102) om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftning om elmarknaden. Hänvisningen till strafflagen (FFS 39/1889) ska avse landskapslagen (2002:60) om tillämpning i landskapet Åland av 29 kap. strafflagen.

6 §

Förvaltningsuppgifter

De förvaltningsuppgifter som enligt lagen om tillfällig vinstskatt ankommer på statens myndigheter ska på Åland skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen hänför sig till uppgifter inom landskapets behörighet.

7 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den….

Lagen ska tillämpas vid beskattningen för skatteåret 2023. Om den skattskyldiges räkenskapsperiod inte slutar under kalenderåret 2023, tillämpas lagen vid företagets beskattning för skatteåret 2024.

Om beslut om ändring av den skattskyldiges räkenskapsperiod har fattats den 1 december 2022 eller därefter så att det skatteår som går ut 2023 går ut före den 31 december 2023, tillämpas denna lag dock på den skattskyldiges skatteår 2023 och 2024.

Mariehamn den 19 januari 2023

L a n t r å d — Veronica Thörnroos

Föredragande minister — Roger Höglund

Bilaga: lagtexten enligt RP 320/2022

L A G
om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.
Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

På vinsterna för företag som är verksamma inom elbranschen och företag som är verksamma inom sektorn för fossila bränslen ska skatt betalas till staten i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag.

2 §

Skatteår

Skatteåret sammanfaller med skatteåret enligt 3 § 2 mom. i lagen om beskattningsförfarande (1558/1995).

2 kap.
Skyldighet att betala skatt på vinster inom elbranschen samt skattens belopp

3 §

Skattskyldighet

Skyldig att betala skatt på vinster inom elbranschen är ett företag som är verksamt på elmarknaden och som bedriver i 3 § 13 punkten i elmarknadslagen (588/2013) avsedd elproduktion eller i 3 § 11 punkten i den lagen avsedd elleverans (*elaffärsverksamhet*), om

1) företaget inte är ett i 13 § avsett företag som är verksamt inom sektorn för fossila bränslen, och

2) företagets totala omsättning för elaffärsverksamheten är minst

a) 10 procent av företagets omsättning, eller

b) 500 000 euro.

Med företag avses ett samfund, en sammanslutning eller en fysisk person som bedriver rörelse eller yrkesutövning enligt lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (360/1968).

Ett företag som på det sätt som avses i 9 § i inkomstskattelagen (1535/1992) är begränsat skattskyldigt är skyldigt att betala skatt endast om det har ett i 13 a § i den lagen avsett fast driftställe i Finland för bedrivande av näringsverksamhet.

4 §

Skattefrihet för företag som bedriver detaljförsäljning av el

Ett företag som bedriver elaffärsverksamhet är befriat från skatt, om dess elaffärsverksamhet är i 3 § 12 punkten i elmarknadslagen avsedd detaljförsäljning av el.

En förutsättning för skattefrihet är dessutom att

1) företaget inte bedriver i elmarknadslagen avsedd elproduktion,

2) företaget inte är i koncerngemenskap med ett företag som bedriver i elmarknadslagen avsedd elproduktion, och

3) företaget eller ett företag som är i koncerngemenskap med det inte direkt eller indirekt äger aktier eller andelar i ett företag som bedriver elproduk-

tion och vars innehav av aktier eller andelar ger företaget rätt att skaffa el till ett pris som understiger det verkliga värdet.

Företag är i koncerngemenskap med varandra på det sätt som avses i denna paragraf, om det ena företaget utövar bestämmande inflytande över det andra företaget eller om en tredje part ensam eller tillsammans med närstående kretsar utövar bestämmande inflytande över bägge företagen på det sätt som avses i 31 § 4 mom. i lagen om beskattningsförfarande.

5 §

Skattens belopp

Beloppet av skatten på vinster inom elbranschen är 30 procent av resultatet av elaffärsverksamheten till den del det överstiger en årlig intäkt på 10 procent av beloppet av det justerade egna kapitalet i den skattskyldiges elaffärsverksamhet (*vinst som överskrider intäktsgränsen*).

6 §

Beräkning av resultatet av elaffärsverksamheten

Vid verkställandet av beskattningen ska de skattepliktiga inkomster och avdragsgilla utgifter som hänför sig till elaffärsverksamheten samt de övriga avdragsgilla posterna periodiseras till intäkter och kostnader för skatteperioden. Resultatet av elaffärsverksamheten är skillnaden mellan intäkterna och kostnaderna för skatteperioden.

Vid beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten ska

1) på skatteplikten för inkomster av elaffärsverksamheten tillämpas vad som i II avd. 1 kap. i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet föreskrivs om skatteplikt för inkomster,

2) på rätten att dra av elaffärsverksamhetens utgifter och övriga poster tillämpas vad som i II avd. 2 kap. i den lagen föreskrivs om avdragsrätt för utgifter,

3) på periodiseringen av inkomster och utgifter som hänför sig till elaffärsverksamheten tillämpas vad som i III avd. i den lagen föreskrivs om periodisering av inkomster och utgifter,

4) på beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten tillämpas dessutom vad som föreskrivs i IV avd. i den lagen,

5) på avskrivningar på lösa anläggningstillgångar tillämpas utöver den lagen även lagen om höjda avskrivningar på maskiner, inventarier och andra därmed jämförbara lösa anläggningstillgångar skatteåren 2020—2023 (1572/2019).

Med avvikelse från det som föreskrivs i 2 mom. ska vid beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten 18 a § i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet inte tillämpas på rätten att dra av räntor.

7 §

Periodisering av utgifterna för elaffärsverksamheten

Av den skattskyldiges utgiftsrestavskrivningar på de anläggningstillgångar som avses i 30 § i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet beaktas som utgiftsrestavskrivningar för elaffärsverksamheten den relativa andel som motsvarar förhållandet mellan avskrivningarna i resultaträkningen för elaffärsverksamhetens lösa anläggningstillgångar och avskrivningarna enligt resultaträkningen för den skattskyldiges samtliga lösa anläggningstillgångar.

Vid beskattningen enligt denna lag görs avskrivningarna för skatteåret på motsvarande oavskrivna anskaffningsutgifter som vid inkomstbeskattningen av den skattskyldige för samma skatteår. Vid beskattningen enligt denna lag ska avskrivningar, reserveringar och andra dispositiva avdragskrav göras på motsvarande sätt som vid inkomstbeskattningen för samma skatteår.

8 §

Den skattskyldiges andra ringa affärsverksamhet

Om den skattskyldige har annan ringa affärsverksamhet, betraktas den andra ringa affärsverksamheten som en del av den skattskyldiges elaffärsverksamhet vid beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten.

Med annan ringa affärsverksamhet avses affärsverksamhet

1) som inte är elnätsverksamhet eller elaffärsverksamhet, och

2) vars omsättning uppgår till mindre än 10 procent av den skattskyldiges omsättning och är mindre än 500 000 euro.

9 §

Situationer som gäller fasta driftställen

Om den skattskyldige har ett fast driftställe utomlands

1) räknas den inkomst som det fasta driftstället har genererat inte som skattepliktig inkomst av den skattskyldiges elaffärsverksamhet, och

2) kan utgifter och räntor för förvärvande eller bibehållande av den inkomst som det fasta driftstället har genererat inte dras av från inkomsterna av den skattskyldiges elaffärsverksamhet.

10 §

Intern elaffärsverksamhet

I resultatet av den skattskyldiges elaffärsverksamhet beaktas inte ett resultat som har uppkommit genom intern elaffärsverksamhet, vars omsättning ingår i omsättningen för den skattskyldiges elaffärsverksamhet.

Med intern elaffärsverksamhet avses produktion eller leverans av el från den skattskyldiges elaffärsverksamhet för förbrukning inom den skattskyldiges övriga affärsverksamhet eller inom den övriga affärsverksamheten i ett företag inom samma koncern.

Som resultatet av intern elaffärsverksamhet betraktas den relativa andel av resultatet av elaffärsverksamheten som motsvarar förhållandet mellan nettokostnaderna för elanskaffningen för den skattskyldiges övriga verksamheter eller de övriga verksamheterna i ett företag inom samma koncern och omsättningen för den skattskyldiges elaffärsverksamhet.

Beaktande av nettokostnaderna för elanskaffningen för de i denna paragraf avsedda övriga verksamheterna i ett företag inom samma koncern vid beräkningen av resultatet av den skattskyldiges interna elaffärsverksamhet förutsätter att

1) den skattskyldige och företaget inom samma koncern är aktiebolag eller andelslag som avses i 2 § i lagen om koncernbidrag vid beskattningen (825/1986),

2) det finns ett ägarintresse som avses i 3 § i den lagen mellan den skattskyldige och företaget inom samma koncern, och

3) den skattskyldige och företaget inom samma koncern uppfyller förutsättningarna enligt 7 § i den lagen.

De i denna paragraf avsedda nettokostnaderna för elanskaffningen för övriga verksamheter i ett företag inom samma koncern beaktas vid beräkningen av resultatet av den skattskyldiges interna elaffärsverksamhet endast till den del kostnaderna inte samtidigt beaktas vid den i 1 mom. avsedda beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten i ett företag inom samma koncern eller vid den i 1 mom. avsedda beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten i ett annat företag inom samma koncern.

11 §

Förlustutjämning inom koncerner

Från resultatet av den skattskyldiges elaffärsverksamhet kan före beräkningen av den vinst som överskrider intäktsgränsen dras av förlustresultatet av elaffärsverksamheten i ett företag inom samma koncern.

En förutsättning för avdrag är att

1) den skattskyldige och företaget inom samma koncern är skyldiga att betala skatt på vinster inom elbranschen med stöd av 3 § och de inte med stöd av 4 § har befriats från skyldigheten att betala skatt,

2) den skattskyldige och företaget inom samma koncern är aktiebolag eller andelslag som avses i 2 § i lagen om koncernbidrag vid beskattningen,

3) det finns ett ägarintresse som avses i 3 § i den lagen mellan den skattskyldige och företaget inom samma koncern, och

4) den skattskyldige och företaget inom samma koncern uppfyller förutsättningarna enligt 7 § i den lagen.

Den skattskyldige ska i skattedeklarationen för skatteåret yrka på att förlusten i elaffärsverksamheten för ett företag inom samma koncern ska dras av.

Om flera skattskyldiga yrkar på avdrag för förlustresultatet av ett och samma företags elaffärsverksamhet, ska vid beskattningen av de skattskyldiga som yrkat på avdrag förlustresultatet dras av i förhållande till resultaten av deras elaffärsverksamhet.

Med förlustresultatet av elaffärsverksamheten under skatteåret avses det belopp varmed de sammanlagda utgifterna för förvärvande eller bibehållande av inkomsten av elaffärsverksamheten, övriga avdragsgilla poster och avdragsgilla räntor under skatteåret överstiger det sammanlagda beloppet av de skattepliktiga inkomsterna av elaffärsverksamheten. På beräkningen av förlustresultatet av elaffärsverksamheten tillämpas vad som i 6–9 § föreskrivs om beräkningen av resultatet av elaffärsverksamheten.

12 §

Det justerade egna kapitalet i elaffärsverksamheten

Det justerade egna kapitalet i elaffärsverksamheten beräknas genom att från den skattskyldiges i 78 § i elmarknadslagen avsedda egna kapitalbelopp enligt det särredovisade bokslutet för elaffärsverksamheten för året före skatteåret dra av

1) beloppet av det egna kapital som är bundet i verksamheten vid ett fast driftställe och som ingår i balansräkningen för elaffärsverksamheten, och

2) den interna elaffärsverksamhetens andel av det egna kapitalet i elaffärsverksamheten.

Beloppet av det egna kapital som är bundet i verksamheten vid ett fast driftställe fås genom att det fasta driftställets skulder dras av från det fasta driftställets tillgångar.

Den interna elaffärsverksamhetens andel av det egna kapitalet i elaffärsverksamheten är den relativa andel av eget kapital i elaffärsverksamheten som motsvarar förhållandet mellan omsättningen för den skattskyldiges elaffärsverksamhet och nettokostnaderna för elanskaffningen för den skattskyldiges övriga affärsverksamheter och de företag inom samma koncern som beaktats i beskattningen av den skattskyldige med stöd av 10 §.

3 kap.
Skyldighet att betala skatt på vinster inom sektorn för fossila bränslen samt skattens belopp

13 §

Skattskyldighet

Skyldig att betala skatt på vinster inom sektorn för fossila bränslen är ett företag av vars omsättning mer än 75 procent består av en eller flera av följande verksamheter:

1) utvinning av råolja eller naturgas,

2) framställning av raffinerade oljeprodukter av råolja, och

3) tillverkning av stenkolsprodukter (*företag som är verksamt inom sektorn för fossila bränslen*).

Med företag avses ett samfund, en sammanslutning eller en fysisk person som bedriver rörelse eller yrkesutövning enligt lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet.

Ett företag som på det sätt som avses i 9 § i inkomstskattelagen är begränsat skattskyldigt är skyldigt att betala skatt endast om det har ett i 13 a § i den lagen avsett fast driftställe i Finland för bedrivande av näringsverksamhet.

14 §

Skattens belopp

Beloppet av skatten på vinster inom sektorn för fossila bränslen är 33 procent av den vinst som överskrider referensgränsen.

Med vinst som överskrider referensgränsen avses det belopp med vilket den skattskyldiges i 3 § i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet avsedda resultat av näringsverksamheten under skatteåret överstiger 120 procent av det i den paragrafen avsedda medeltalet av resultaten av näringsverksamheten under skatteåren 2018–2021.

Om medeltalet av resultaten av näringsverksamheten under skatteåren 2018–2021 är negativt eller om den skattskyldige inte har bedrivit näringsverksamhet under skatteåren 2018–2021, används vid beräkningen av skattebeloppet som medelvärdet av resultaten av näringsverksamheten under skatteåren 2018–2021 noll euro.

Om den skattskyldige inte har bedrivit näringsverksamhet alla skatteår under 2018–2021, beräknas för den jämförelse som avses i 1 mom. medeltalet för de skatteår under vilka den skattskyldige har bedrivit näringsverksamhet.

4 kap.
Verkställande av beskattningen och deklarationsskyldighet

15 §

Den skattskyldiges deklarationsskyldighet

Den skattskyldige eller ett i 4 § avsett företag som bedriver detaljförsäljning av el ska till Skatteförvaltningen lämna in en skattedeklaration för skatteåret. Skattedeklarationen ska innehålla de uppgifter som behövs för verkställande av beskattningen och för påförande av skatten.

Den skattskyldige ska lämna in skattedeklarationen elektroniskt. Skatteförvaltningen kan av särskilda skäl godkänna att deklarationen lämnas in i pappersform.

På den skattskyldiges skyldighet att lämna uppgifter för verkställande av beskattningen eller för ändringssökande som gäller beskattningen tillämpas utöver denna lag vad som i 8, 9, 11, 13 och 14 § i lagen om beskattningsförfarande föreskrivs om deklarationsskyldighet.

Skatteförvaltningen meddelar närmare föreskrifter om när skattedeklarationen ska lämnas in, om de uppgifter som ska uppges i skattedeklarationen samt om hur skattedeklarationen ska lämnas in.

16 §

Verkställande av beskattningen

Skatteförvaltningen verkställer beskattningen och påför den skattskyldige skatt.

På de allmänna bestämmelserna om beskattningsförfarande samt verkställande av beskattningen tillämpas 4 kap. i lagen om beskattningsförfarande, med undantag av 32 c, 34, 34 a, 35–37 och 39 § i den lagen.

På skatteförhöjning tillämpas 32 och 32 a § i lagen om beskattningsförfarande så att som i 32 a § i den lagen avsedd inkomst som lagts till betraktas ett tillägg till i 5 § i denna lag avsedd vinst som överskrider intäktsgränsen eller till i 14 § i denna lag avsedd vinst som överskrider referensgränsen.

På rättelse av handlingar som har sänts till den skattskyldige, kompletterande beskattningsbeslut, skattegranskning, rättelse och ändring av beskattningen och följdändring tillämpas lagen om beskattningsförfarande.

17 §

Slutförande av beskattningen

Beskattningen av den skattskyldige slutförs den dag som har antecknats i beskattningsbeslutet.

Beskattningen av den skattskyldige slutförs senast vid utgången av oktober under det kalenderår som följer efter skatteårets utgång.

18 §

Beskattningsbeslut

Till den skattskyldige sänds ett beskattningsbeslut och utredningar om grunderna för beskattningen samt anvisningar om hur ändring kan sökas i beskattningen. I utredningen antecknas uppgifter om den skattskyldiges i 5 § avsedda vinst som överskrider intäktsgränsen eller i 14 § avsedda vinst som överskrider referensgränsen, skatter och avgifter, skatt som ska betalas tillbaka och uppgifter som specificerar den skattskyldige samt den myndighet som verkställt beskattningen och kontaktuppgifter.

19 §

Skatteuppbörd

På skatteuppbörd, indrivning av skatt och återbäring av skatt tillämpas lagen om skatteuppbörd (11/2018) och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

20 §

Ränta på belopp som ska betalas tillbaka

Om skatt betalas tillbaka till följd av rättelse av beskattningen eller ändringssökande, ska på den skatt som betalas tillbaka betalas krediteringsränta enligt lagen om skatteuppbörd.

5 kap.
Särskilda bestämmelser

21 §

Förhandsavgörande

Skatteförvaltningen kan på skriftlig ansökan av den skattskyldige meddela ett i 85 § i lagen om beskattningsförfarande avsett förhandsavgörande om tillämpningen av denna lag.

22 §

Ändringssökande

Vid ändringssökande iakttas vad som föreskrivs i lagen om beskattningsförfarande.

Ändring i ett förhandsavgörande får sökas på det sätt som föreskrivs i 85 a § i lagen om beskattningsförfarande.

23 §

Skatteförvaltningens rätt att få uppgifter och utföra granskningar

På Skatteförvaltningens rätt att för beskattningen eller för behandlingen av ett ärende som gäller ändringssökande trots sekretessbestämmelserna och

andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter få uppgifter av utomstående och myndigheter samt Skatteförvaltningens rätt att granska de handlingar av vilka uppgifter som omfattas av utomståendes skyldighet att lämna uppgifter kan framgå tillämpas 19–22, 22 a, 23, 23 a, 23 c, 24 och 25 § i lagen om beskattningsförfarande.

24 §

Hänvisning till strafflagen

Bestämmelser om straff för lagstridigt kringgående av skatt och för försök därtill finns i 29 kap. 1–3 § i strafflagen (39/1889).

25 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagen ska tillämpas vid beskattningen för skatteåret 2023. Om den skattskyldiges räkenskapsperiod inte slutar under kalenderåret 2023, tillämpas lagen vid företagets beskattning för skatteåret 2024.

Om beslut om ändring av den skattskyldiges räkenskapsperiod har fattats den 1 december 2022 eller därefter så att det skatteår som går ut 2023 går ut före den 31 december 2023, tillämpas denna lag dock på den skattskyldiges skatteår 2023 och 2024.